

RIIGIKOGU

IV koosseis.

VIII istungjärk.

204. koosolek. 18. detsembril 1931.

Sisu:

1. Päevakorra muutmine.
2. Palkade vähendamise seadus — I lugemisel.
3. Eesti Apostliku Õigeusu kiriku (liidu) kinnisvarade korraldamise seadus — I lugemisel.
4. Elustapaloomade ja loomaliha alalise turu korraldamise seadus — redaktsoon.
5. Patendimaksu tariifi muutmise seadus — III lugemisel.
6. Maksustamiskorralduse seadus — III lugemisel.
7. Maksustamiskorralduse seaduse maksmapanemise seadus — III lugemisel.
8. Administratiiv-sissenõudmise seadus — II lugemisel.
9. Välismaksuvahendite liikumise seadus — II lugemisel.
10. Järgmise koosoleku määramine.

Koosoleku avab Esimees **K. Einbund** kell 17.21 min.

Sekretäri kohal sekretäri esimene abi **A. Tõllassepp**.

1. Päevakorra muutmine.

Juhataja: Palun Riigikogu liikmeid võtta teadmiseks, et 7. ja 8. päevakorrapunkt on I lugemisel, mitte II, nagu päevakorras paljundatud.

J. Soots: Ma teen ettepaneku, 7. päevakorra-punkt — Palkade vähendamise seadus — I lugemisel ja 8. päevakorra-punkt — Eesti Apostliku õigeusu kiriku (liidu) kinnisvarade korraldamise seadus — I lugemisel võtta 1. ja 2. päevakorrapunkti.

J. Bulin: Meie kuulsime praegu ettepanekut, et päevakorra-punktid 7 ja 8 tahetakse võtta 1. ja 2. punkti, kuid mina ei saa aru, miks on seesugust kiirendamist tarvis. (Vahel hüüe.) Ma protesteerisin selle vastu ja palun jääda selle päeva-

korra juurde, mis kõigile Riigikogu liikmetele laiali saadetud.

J. Soots'i ettepanek võetakse vastu.

2. Palkade vähendamise seadus — I lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **K. Tonkmann**.

J. Lill: Austatud Riigikogu liikmed! Oma tänases kõnes püüdis rkl. Vilms eeldada, nagu oleksid Üüriseaduse lõpetamisega väikesemate korterite üürid tõusnud. Sellele väitele võin mina vastu vaielda ja kindlalt siin avalikult seletada, et seda sündinud ei ole, nagu ei ole sündinud ka kõike seda, mis siin Üüriseaduse kaotamisel arvati, nagu üürikorteritest väljatõstmisi ja muid hirmsaid asju. Korteriolud on praegu seesugused, nagu nad olid ja nagu seda meie rühm Üüriseaduse kaotamisel siin kirjeldas. Nimelt et vabu kortereid on saadaval rohkesti, uusi elamuid ehitatakse järjest juurde, Tallinnas ja Tartus on terved uued linnaosad tõusnud, vaatamata sellele, et uued ehitused ennast ära ei tasu. On inimesi, kes soovivad oma raha mahutada kinnisvaradesse. Üürihinna tõusnud ei ole, ja nagu kogu elufarbed, näitavad ka üürid langust, vahe on ainult see, et üürid ei ole sellel määral langenud, kui üksikud tarbeained. See on ka täiesti loomulik sellepärast, et elamute korrashoidmine nõuab ilmingimata suuremat kulu, iseäranis aga praegusel ajal, kus korterite vahetus sagedamaks on läinud ja selle tõttu korterite parandused sagedamini sündima peavad. Ka on linnades kinnisvarade maksud, mis elamute peal lasuvad, eriti kõrged, mis ühes teiste kuludega suurema osa sissetulekust võtavad ja ära tarvitavad. See oleks kõik, mis mul ette tuua oli.

J. Fuks: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Mul ei maksaks aega viita ega nende väidete vastu vaielda, mis rkl. Vilms kui ka rkl. Johanson ette tõid. Meil härra Vilms'iga lähevad vaated riigiteenijate palkade suhtes täiesti lahku ning härra Johanson'iga sotsialistliku ilmakorra asjas. Aga

ma ei saa kuidagi päri olla härra Vilms'i väitega, et kui riigiteenijate palka vähendada, siis nende ostujõud langeb, mis ühtlasi mõjutab teisi kihte. Meie näeme, praegu riigiteenijate ostujõud põllumajanduse saaduste suhtes on küllalt kõrge, aga siiski meie põllumajanduse saadused ei leia turgu. Härra Johanson arvab, kui riigiteenijate palgad suuremad oleksid, see aitaks meie põllumajanduse saaduste turgu parandada ja võib-olla aitaks ka meie põllumeest ta praeguses raskes majanduslikus olukorras. Aga mina, härra Johanson, ei usu, et kui riigiteenijate palgad suuremad oleksid, et nad siis põllumajanduse saadusi saaksid rohkem tarvitada.

Ma ei saa ka nõus olla härra Vilms'i poolt ettetoodud andmetega, nagu oleks üks naisametnik minestusse langenud halva totluse tagajärjel. Kui see nii on, siis peaks härra Vilms kui arst naisametnikkudele soovitama, et nad mitte välise kosmeetika peale nii palju rõhku ei paneks ega huulepulkade ja puudri peale oma raha ei kulutaks, vaid rohkem oma totluse eest hoolitseksid. Ja kui härra Vilms arvab, et arstiabi kärpimine on riigiteenijate tervisele halvasti mõjunud, no ma seda ei taha uskuda. Ja kui riigiteenijate esindajad oma miitingutes suure suuga räägivad, et nüüd arstiabi ainult siis saab, kui kolm hammast suhu on jäänud, siis ma ei usu, et Vabariigi Valitsuse määrus nii mõjunud on. Kui aga endise arstiabi juures suutäis hambaid riigi kulul plombeeriti, — ega see ka korras ei ole! (V a h e l h ü ü e.) Härra Mihkelson, minge maale ja vaadake missugused maainimeste hambad on ja kas leidub neil jõudu arsti juurde minna. Kui hammas valutab, tõmmatakse välja, see on see arstimine. Kas see on riiklikust seisukohast õige, kui maainimeste peale sugugi rõhku ei panda, vaid riigiteenijatele arstiabi antakse, kes kindla palga niikuinii saavad. (V a h e l h ü ü e.) Arvan, et riigiteenija arstiabi vähendamine on arstide sissetulekute peale mõjunud. Ma ei taha siin elumaksumuse üle pikemalt vaidlema hakata, vaid selleks on statistilised andmed. Nendest andmetest on näha, kuidas tõuseb või langeb elumaksumus j. n. e. Nii et statistiliste andmete pärast Riigikogus vaielda ei maksa.

Härra Vilms on vildakal vaatel, kui arvab, et hoisusummade omanikud ja kõik, kellel varandust on, tulevad maksu alla panna. Enne peaksime järele vaatama, mispärast ühel on kogutud varandust ja midagi järele jäänud, teisel aga mitte. Ühed

ehitavad majasid ja koguvad varandust, on korjanud sinna kivi kivi peale. Teine aga samasugust palka saades ei ole suutnud mingit varandust koguda. Kui nüüd hakatakse ühe osa kodanikkude seda varandust maksustama, mis inimene aeg-ajalt kogunud, kas see põhimõte on siis õige? Arvan, et mitte. Öeldakse, et see ei ole vaene, kes vähe saab, vaid see on vaene, kes palju tarvitab. (V a h e l h ü ü e.) Härra Jõeäär, ma ütlesin, et mitte see pole vaene, kes vähe saab, vaid see, kes palju tarvitab.

Härra Vilms puudutas Saksamaa olusid, et seal maksma pandi hädadekreedid, pandi maksma igasugused korraldused, mis pidid aitama rasket olukorda vähendada, ja Saksamaal on alandatud ka riigiametnikkude palkasid isegi 33% võrra. Valitsus ja president eesotsas andsid selles eeskuju. Meie näeme, et meie põllumajandus on käärde vahel, nagu seda „Põllumajandusturg“ näitab. Need saadused, mida põllumees ostma peab, on üle 20 punkti kallimad kui need, mis põllumees ise müüb. Kui Vabariigi Valitsus ei ole suutnud seni põllumajanduse kaitseks mõõdukaid abinõusid tarvitusele võtta. Kui meie vabrikusaadused oleksid langenud, kui põllupidajate maksukoormat oleks kergendatud, siis ei oleks ka vast vajadust ehk olnud ametnikkude palkade vähendamisest juttu teha. Aga meie valitsus ei ole suutnud mõjuvaid abinõusid leida riigikassa seisukorra parandamiseks, ja valitsus ise on tunnistanud, et nüüd tuleb ametnikkude palkade vähendamisele asuda. Härra Johanson tähendas veel, et palkade vähendamise laine on seni üle maa käinud. Mina arvan, et see ei ole mitte üksi üle maa käinud, vaid niisamagune nõudmine on olnud ka linnades. Igalpool kodanikud, kes on majandusiselt raskustesse sattunud ja kes puutuvad kokku riigiteenijatega, kes näevad riigiteenijate elu ja olukorda, nõuavad, et ka riigiteenijad praegustest raskustest osa võtavad ja osa oma palgast ohverdavad. Ka maamees ei ole sellest mööda pääsenud, ka tema on pidanud kärpima, on pidanud kärpima oma teenijate palkasid, sellepärast et tal ei ole võimalust maksmiseks, sellepärast et sissetulek ei võimalda teenijatele palka maksta edasi senisel määral kui eelmistel aastatel. Palgad on paljus kohas teenijatele võlgu aastate viisi. Neid ei saa süüdistada, et nad ei tahaks maksta, aga kui talumees praegu tahaks ära maksta suvilistele maksmata palkasid, peaks ta oma karja ära müüma. See raske olukord maal on suu-

rem, kui ette kujutatakse, või sellest siin rääkida suudan. Ma ei tea, mispärast härra Johanson siin „Mikumärdit“ meelde tuletas ja selle sulase haledat südant? Ma arvan, et maainimesed mitte kadeduse pärast riigiametnikkude palkade kärpimist ei nõua, vaid hädasunnil. Ei oleks maal häda, ei oleks sellest juttu. Kui härra Johanson, nagu alati armastab ironiseerida ja ette tõi, et mõnedel näod rõkkavad küllusest j. n. e., siis arvan, et härra Johanson'il omal on „Mikumärdi“ sulase hale süda. Meie rühm ei saa siin midagi parata, kui Asutav Kogu vabadusesõjalased eesõigusstatud seisukorda seadis ja mitte neid, kes elupikenduse mõttes seljataga olid. (V a h e l h ü ü e.) Kui teie vabadusesõjalastele aitasite maad anda, siis on vabadusesõjalased maa kätte saanud, ja nende üle Teil, härra Johanson, enam kohut mõista ei maksaks. Kui härra Johanson siin ütleb, et nad on kõik oma kätte kahmanud j. n. e., siis ma pean härra Johanson'ile ütleva, et Teie räägite seda meelegibeduse pärast, et need inimesed, kes maad saanud, ei poolda enam Teie sotsialistlikke vaateid ega ole Vene kommunistliku korra toetajad. Kui härra Johanson ütleb asunikude kohta, et „oleme ussi oma põues suureks kasvatanud“, siis, härra Johanson, selles ei ole meie rühm süüdi. Kui öeldakse, et põllupidajad ühe protsendiga laenu saavad, siis peab ütleva, härra Johanson, et need summad, mis põllumajapidamistesse riigi poolt paigutatud, ei ole riigile kaduma läinud, olgugi et need odavama protsendiga sinna antud. Aga need summad, mis Eesti Vabariigi algupäevil vabrikutesse pandi, ja need sajad miljonid, mis maha kustutati, — härra Jõeäär luges III Riigikogu lõpupäevil ette nende nimed ja need sajad miljonid, mis maha kustutatud. Olgugi, et nende rahaprotsent kõrgem oli, need summad on riigile kaduma läinud. Põllumajandusesse paigutatud summade kohta ei saa meie seda mitte öelda. Härra Johanson rääkis ka siin jutumärkides „kandvatest ringkondadest“, aga jättis ütlemata, kes need on. Rkl. Laarman ütles, et kandvam kiht on riigiteenijad, meie oleme pidanud ikka kandvaks kihiks põllumehi, nii et ma ei tea, keda härra Johanson selle all mõistis.

Kui vaadata sotsialiste, siis näeme, et nemad on praegu valitsuses, samuti on põllumeeste kogud valitsuses. Neil on mõlemil võimalus riigiteenijate palkasid kärpida, aga nad ei ole seda varem teinud. Ja ma arvan, nad ei ole seda teinud seepärast, et see valitsus on sarnane, nagu

vares tõrva peal, et kui noka lahti tõmbab, saba jääb kinni. (V a h e l h ü ü e.)

Härra Johanson, Teie puudutasite oma kõnes ka Venemaa kommunistlikku korda ja arvasite, et kui tarvis, siis võib selle üle mujal vaielda. Mina arvan, et härra Johanson ja tema parteikaaslane minister Oinas eksivad, kui nad ütlevad, et meie riigi raskustes süüdi on kodanlik ilmakord. (V a h e l h ü ü e.) Härra Joonas, selle üle ei maksa vaielda. Siin lähevad meie vaated täiesti lahku. (V a h e l h ü ü e.) Ma saan aru, et see Teile ei meeldi, aga ei ole midagi teha, kui noorsotsialistid ja „vaseliini sõdurite“ juhid õnestavad meie riigi aluseid, siis nad sellega ükskord tõesti selle fashismi välja kutsuvad. Ma ütlen, sarnase olukorra peale peab valitsus rõhku panema, et seda mitte ei sünniks. (V a h e l h ü ü d e d.)

K. T o n k m a n: Austatud Riigikogu liikmed! Riigiteenijate palkade küsimus ja riigiteenijate arvu suurus on laiades kodanikkude kihtides alati teatud ärevat meeleolu tekitanud. Ühelt poolt on kodanikud arvamisel, et meie väikese riigi ja rahva valitsemiseks ei ole tarvis niisuurat aparati, nagu see praegu olemas. Ei võiks ka mitte riigivalitsemise aparadi peale niipalju kulutada. Ka Riigikogu koosolekutel on selle küsimuse arutamiseks palju aega pühendatud, on pikalt ja laialt selle üle kõneldud ja lõppude-lõpuks ei ole selles küsimuses palju edasi jõutud. Ka praegusel korral peab sedasama ütleva. Kui siin on etteheiteid tehtud põllumeeste kogude rühmale, et nemad oleksid pidanud selles küsimuses kaugemale minema, siis minu arusaamise järgi on põllumeeste kogud kindlal seisukohal, et palkade kärpimine, mis praegu läbi viidud, ei vasta veel kärpimisele, mis peaks olema. Palkade kärpimine peaks olema palju suurem. Põllumeeste kogude käes ei seisa see võim, et meie võiksime oma äranägemise ja parema tundmise järgi talitada. Põllumeeste kogude rühm on alati tähelepanu selle peale juhtinud, et riigiametnikkude aparati ei võiks nii suur olla, samuti ei tohi palkade peale niipalju kulutada. Kuid see ei ole leidnud teiste rühmade poolt toetust, ja ka mitte nende poolt, kes praegu etteheiteid teevad.

See on täitsa loomulik, et palgaküsimus üht kui ka teist poolt huvitab, s. o. palgasaaajat ja palgamaksajat. Palgasaaajal on alati palk liiga väikene ja palgamaksjal on see alati suur. See on olnud nii ja jääb ka

tulevikus. Kui vaatame riigi eelarvet, siis selgub, et riigi eelarves läheb riigiteenijate tasu peale ligi 32 miljonit krooni. (V a h e l h ü ü d e d.) See on riigi eelarve nomenklatuuri järele, kus see kõik kokku võetud on. (V a h e l h ü ü e.) Mitte § 1 üksi.

Kui seda palgavähendamise summat vaatame, siis selgub, et tahes ehk tahtmata tuleb selle küsimusega veel tegemist teha, enne kui jõuame sellesse olukorda, kus riigiteenijate palgasumma riigi eelarvet enam nii tunduvalt ei koorma.

Mis puutub aga erateenistuse palkadesse, siis olen arvamusel, et ka siin tuleb palkasid alandada. Ei saa kuidagi ette kujutada, kus praegu põllumajandus rasket kriisi põeb, ei saa sellega lahendada, kui riigiteenijatele kõrget palka maksame, kus need kõrge palga saajad oleksid suure ostujõuga, kes siis põllumehe käest põllusaadusi ostaksid. Kust peavad need summad siis tulema? Igaüks peab ise niipalju teenima, et kõrget palka saada. Kui meie suudaksime suurema palga maksamisega, mis riigiteenijad saavad, majandusekriisi lahendada, siis võiks oletada, et majandusekriis ei oleks tohtinud tulla, sest riigiteenijad on seni võrdlemisi head palka saanud. Kuid see ei aita lahendada kriisi. Kriis on tulnud, ja kõik kodanikkudekihid kannatavad selle all. Ei ole midagi parata, kui tahame eelarvet tasakaalu viia, tuleb riigiteenijatel palkasid vähendada. Kui tahame eramajapidamisi tasakaalu viia, tuleb ka seal teenijate palkasid vähendada, sest töötasu on palju kõrgem, — sellest, mis saaduste eest saame. Sellest ongi tingitud majanduslik kriis. Olgugi et selles asjas mitte ainult teenijate palkade küsimus tähtis ei ole, aga võin kindlasti tõendada, et talumajapidamistes, kus peetakse palgalisi teenijaid, teevad kõige suurema summa teenijate palgad. Meie peame teenistustasutasi vähendama seni kui oleme majanduseelus tasakaalu kätte saanud.

A. L a u r: Mina, lugupeetud Riigikogu liikmed, teen ainult paar ääremärkust. Kõigepealt härra Johanson'ile tahtsin vastata järgmist. Teie, härra Johanson, arvasite, et palkade vähendamine aitab süvendada meie majandusekriisi. Jah, see on teooria, ja seda teooriat paljud pooldavad, mitte ainult härra Johanson, vaid on ka teisi, kes asuvad sellel seisukohal. Kahtlemata on ostujõud teenijaskonnas siis suurem, kui ta paremat palka saab. Kuid peab seesugune eeldus olema, et on, millest palka maksta. Aga asi seisab selles, et ei ole,

millest maksta. Praegu kõige raskem on maal seisukord, sest maal ei ole võimalust palkasid maksta. Näiteks Põltsamaa lähedal on üks suur vana küla, kus on tüdrukud taludes viimase ni lahti lastud, peale ühe suure ja jõuka talu, kus on üks tüdruk jätud. Kõiki ülesandeid täidavad nüüd taluperenaised ise. Kas see majandusliku produktiivsuse mõttes otstarbekohane on, see on iseküsimus, aga et sissetulekut ei ole, siis paratamatus tingib seda, et inimesi vallandatakse. Niisugusel puhul on tõesti raske nõuda, et palgad endisteks jääksid, ja seda selleks, et teenijad saaksid rohkem tarvitada ostuaineid. Peab olema kapitali, peab olema tagavarasummasid, millest maksta ja mis siis kaudselt kaasa aitaksid tarbeainete äratarvitamisele. Meie kitsastes oludes... (V a h e l h ü ü e.) Vaadake, see võib võimalik olla, aga ma puudutasin peajasjalikult... (V a h e l h ü ü e.) Teie arvates on kriis tingitud praegusest kapitalistlikust valmistuseviisist, teie arvates on kapitalistlik valmistuseviis see, mis kriisi on toonud. Võib-olla et see nii on, võib-olla, et mitte. Võib-olla on paremad teistsugused ühiskondlikud korrad, kuid meie neid ei tunne. On olemas legendaarne majanduslik süsteem Venemaal, aga ka härra Johanson tähendas, et see olevat puudulik, ja nagu on palju korde näidatud, et seal on puudused suuremad kui mujal. Kogenud majanduseteadlased on seletanud, et maailma majandusekriisi põhjuseks ei ole kapitalistlikud valmistusesüsteemid, vaid teised, sügavamad põhjused, mis peajasjalikult tingitud ilmasõjast. (V a h e l h ü ü e.) Olles kapitalistlikus riigis, peame meie loomulikult püüdma kriisi lahendada samade meetodite abil, mis meil olemas. Meie ei saa minna teiste süsteemide juurde, küsimata sellest, kas need paremad või mitte. On loomulik, et mingist teisest süsteemist ei saa meil juttugi olla. Mis meil on, see on, ja oma koduste abinõudega peame püüdma kriisi lahendada. Riigikassa vajab sissetulekuid, ja need peavad ometigi uskult tulema. Kui ei tule need palkade vähendamisest, siis peavad need tulema kodanikkude maksudest. Kui tahetakse, et ostujõud tõuseks, siis peaksime kõigepealt põllumajandusele appi tulema, ja umbes seesuguste abinõudega, milliseid käsitasime võipreemiade nõudmise korral. Kui 20% võrra kärbiksime riigiteenijate palkasid, siis võiksime iga võikilogrammi pealt 50 senti juurde maksta, mille tagajärjel võiksime tõepoolest talumajapidamistes teenijaid pidada. Praegusel korral aga, kus

võist maksetakse 120—130—140 senti kilost, niisugusel puhul ei suudeta teenijaid pidada ja töötatöoliste hulk paratamatult tõuseb. Kui ei minda põllumajandusele appi, siis tehke mida te tahate ja kruvige palku niipalju kui tahate, see kriisist välja ei vii. Meie peame härra Tonkman'i arvamist imestama, kui ta ütles, et ega see ei ole viimane palkade kärpimine. Praegu on kokkuhoidu vaja, ja seepärast peame seda praegu tegema. Tehtagu seda kärpimist üks kord ja mitte mitu korda, sest riigiametnikud on ka inimesed, ja miks siis hoida nende närve pingul ja tulla seda juttu mitu korda rääkima. Kui kord teha, siis teha seda ühekorraga.

Edasi, veel üht asja tahan õiendada härra Johanson'i kõnest, ja nimelt seda, kus ta toonitab, nagu oleks öeldud, et riigiteenijad ja kooliõpetajad olevat logelejad. Ei, seda ei ole kellegi poolt öeldud, ei meie ega ka teiste poolt. Igas ametis on häid ülesannete täitjaid ja ka halbu. Võib öelda, et enam-vähem kõik on püüdnud omi kohuseid riigi vastu korralikult täita, ja mitte seepärast ei taheta nende palku vähendada, et nad oma ülesandeid ei täida, vaid seepärast, et meie seisukord on raske. See teooria, mis ütleb, et hoia palgad kõrged, see ei aita meid meie raskustes. Meie peame tahes või tahtmata kokku hoidma, sest see on meie kui väikse rahva, saatus, teistsugust väljapääseteed meil ei ole. Härra Johanson ütleb, et palkade vähendamine on kriisi lahendamiseks ainult illusioon. See võib olla, aga meie arvamise järgi ta seda siiski just ei ole. Ma ei ütle, et see kriisi lahendaks, vaid see on ainult rohi. Kui meie tõsiseid abinõusid ei otsi ega ei leia, siis see ka palju ei aita. Aga tõsiseid abinõusid ei ole tahetud käsitamisele võtta. Põllumajandus kiratseb, ja kui asi nii edasi läheb, siis ei ole kaugel aeg, kui see kokku variseb.

J. Vilms: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Kõigepealt tähendaksin faktilise märkusena: Härra Lill tähendas, nagu ei oleks korteripuudus sugugi halvenenud pärast üüriseaduse kaotamist. Ma pean nõus olema sellega, et ei ole olnud väljatõstmisi korteritest. See on päris õige ja väga lihtsal põhjusel sellepärast, et üürlised ise ära on läinud. Meie näeme, et suur korterite vahetamine oli pärast üüriseaduse kaotamist ja kestab siiani, mis täpselt näha elektrijaamas, kus muud ei tehta, kui panakse elekter kinni ja jälle lahti selletõttu, et elanikud lahkuvad korterist ja tulevad

uued. Teiseks ei ole õige, et üürihinnad tõusnud ei ole. Statistiline kokkuvõte, mis detsembris tehti statistika büroo poolt, ja mis ilmus „Päevalehes“, näitab selgesti, et korterite hinnad on tõusnud. Teiseks, elu ise näitab seda. Ma olen palju haigete juures korterites käinud ja ka teiste käest kuulnud, et korterid, mis enne maksid 5—10 krooni, nüüd maksavad kuni 20 krooni ja rohkem. Nii et korterite hinnad on tõusnud 2½ korda, eriti väikekorterite pealt. Mis puutub suurtesse korteritesse, siis on nende üürid langenud, aga nende langus jäi seisma. Nii ei saa öelda, et korterite küsimus oleks lahenenud üüriseaduse kaotamisega. Väikekorterite pealt on kahtlemata üürid tõusnud, mis annab neile majaomanikkudele, kes väikekortereid juba aegsasti on suutnud omale ehitada, suurema sissetulekuallika ja ei lase neid praegu seda kriisi tunda, mis teised kodanikud tunnevad. Mis puutub aga härra Fuks'i väidetes, siis imelik on kõigepealt see, et härra Fuks aru ei saa, et riigiteenijate palkade vähenemisega ostujõud langeb. Sest niikuinii ei ostetavat maamehelt rohkem ka suuremate palkade puhul, arvab tema. Kui palgad vähenenud, siis ei mõjuvat see ka ostmise peale. (V a h e l h ü e.) Orderitega ostab ta just sellepärast, et tal ei ole raha, ja orderitega saab ta pikkamööda järkjärgult ära maksta. See süsteem on tarvitusel ka Ameerikas, kus just selle kaudu on rikkaks mindud. Seda tehakse ka meil. Ametnikud, kui kindla kohaga inimesed, on kaupmeestele usalduseväärased ja just selletõttu saavad osta orderite peale. Orderite peale ostavad ametnikud just sellepärast, et ei ole raha maksta, kui tal raha oleks, siis ta ei maksaks talle jupikaupa. On imelik, et härra Fuks aru ei saa, mispärast palkade vähendamine mõjub ostujõu nõrgenemisele. Minu arvates peaks see olema päris päevaselge. Riigiametnikkude palk, mis üle elatismiinimumi, — viimane on tingimata tarvilik elu seespõlvamiseks, jalanõudeks ja toiduks — on tarvilik selleks, et ta võiks osta rohkem toiduaineid ja elada inimväärset elu. Kui riigiteenijate palgast võtta maha 20%, kas saavad nad siis rohkem või vähem osta? Arusaadav, et vähem. See väike juurdemaks peale elatismiinimumi riigiteenija palgale on härra Fuks'i arvates täitsa lubamata ja ebaõige. Aga kui riigiametnikkudele, kes vaevalt-vaevalt saavad oma väikesest palgast elada, veidi juurde maksetakse, et nad saaksid tublimalt süüa ja, nagu härra Fuks ütleb, veidi

juurde võtta, siis on tarvis ikkagi raha selleks. Ega siis iseenesest ja õhust midagi ei tule. Ei ole mitte õige, et riigiametnikud, eriti naisterahvad, kes vähe palka saavad, liiga suurt tähelepanu oma välimusele pööravad ja huultepulka tarvitavad. Seda ma ei ole riigiteenijate juures üldiselt tähele pannud. Võib-olla härra Fuks teab seda asja paremini. Igatahes mina tean kindlastest allikatest, et politseiasutustes, kus naispersonaal teenib, tõesti tervislik olukord väga vilets on. Kui tõesti riigiametis naisterahvas peab riides käima nagu ümbrius seda nõuab, ega see siis tema süü ei ole. Kas härra Fuks on selles süüdi, et ta krae kaelas peab käima? Teie võiksite käia ilma kraeta, võiksite jätta habeme ajamata, nagu vanasti seda tehti, aga ümbrius on teine, elu nõuded on teised, ja neile peab alistuma. Riigiametnik ei saa seda ometi ümber muuta. Nii ei saa meie nõuda, et riigiametnik, kes väikest palka saab, söögu korralikult, aga käigu riides kuidas tahab. Kui teie 6 tuhandest tahate maha võtta 5—10% või isegi 20%, mis sealt siis järele jääb? Korterite peale 6-tuhandelise palga juures läheb 2.000, toidu peale läheb vähemalt 3.000, see on juba kokku 5.000, 1.000 senti jääks siis pesu ja muu asjade peale üle. Nõ kuidas peab siis riigiametnik sellega läbi saama ja veel tööd ka peale selle tegema! Kui palgad maha võetakse, siis vähendab see tõesti ostujõudu, see on päris selge. Samuti teenivad arstid selle tagajärjel vähem. Ma tean väga palju arste, kes ei jõua omale elatismiinimumi teenida. (V a h e l h ü ü e.) See on juutide asi, see meisse ei puutu.

Edasi vaidles härra Fuks selle vastu, et hoisummaomanikelt maksu võiks võtta. Kuidas tohtivat ära võtta nende käest, kes on väga korralikud inimesed olnud, kokkuhoidlikult elanud j. n. e.! Ma küsiks, härra Fuks, vastupidi, kui kõik ohvrit kannavad, mispärast siis kõik ametnikud need kõige suuremat kannatajad peavad olema? Kõrgem ametnik on seda välja teeninud, ta on andekam, ta on palju vaeva näinud, et seda saada. Teie tahate nüüd ilma pikema jututa tal palka maha võtta. Mina leian, kui ohvrit tuleb kanda, siis peavad ka need ohvrit kandma, kellel raha on ja kes rikkamad on, sest õigem on, kui ka need aitaksid kaasa. Sellepärast leian, et ei saa võtta ainult nende käest, kes vaesed on, ja nende käest, kes rikkad ja varandusi koguvad, võtmata jätta. Ei ole sotsiaalselt õige sarnast majandusepoliitikat ajada.

Mis puutub Saksamaasse ja sellesse, et

seal palkasid maha võeti, siis peab ütleva, et seal on olud ja palgad paremad, seal võib võtta. (V a h e l h ü ü e.) Kui riigiametnikkudelt niipalju maha võtta, mis siis üle jääb! Jumal hoidku selle eest, kui kurss ka veel langema peaks. Riigiametnik ei ole süüdi, et riik hädas, ei saa ka öelda, et riigiametnik tekitab suuri majanduslikke raskusi. Ega riigiametnik süüdi pole, et Eesti riik väike on, oleks Eestis mõni miljon elanikke rohkem — ametnikke oleks umbes sama palju kui praegu. Tööprotsent on mõnes ametkonnas küll tõusnud, aga ametnikke pole juurde võetud. Meie riigiametnikkude palgad ei ole kriisi põhjuseks ka mitte osalt, vaid kui neile korralikult palkasid juurde pandaks, võib-olla et siis tõesti elu paraneks. Nüüd aga krüvite palkasid alla ja hinnad üles, nii on bensini-maks, tollid j. n. e., ikka kõrgemale ja kõrgemale krüvitakse hinnad ülespoole, palgad aga vähendatakse. Kes siis ostma hakkab, ja kuidas siis kriisi lahendada, kui keegi osta ei jõua? Nii et elukalliduse langetamine oleks vast paremaid tagajärgi andnud, kui elukalliduse tõstmine ja ostujõu vähendamine, sest see on paratamata tagajärg palkade vähendamise küsimuses.

Härrad sotsialistid, kes praegu valitsuses ja end palgateenijate esitajaiks peavad, näidaku, et nad ka tahavad elukalliduse vastu võidelda.

J. M a s i n g (fakt. märk.): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Elukorterid on teatud mõttes samasugune kaup, kui iga teine kaup. Kaubahinnad olenevad pakkumistest ja nõudmistest. On pakkumine suurem nõudmisest, paratamata peavad hinnad langema. Praegu on ka olukord sarnane, et korterite pakkumine ületab korterite nõudmise mitme võrra. Võtke ajaleheveerud kätte ja sealt leiate iga päev, et korterite pakkumisi on 5—6 võrra rohkem kui nõudmisi, ja sellest ka madalamad korterite hinnad. Äriruumide hinnad on Tallinnas umbes 30—50% madalamad, võrreldes 1925. ja 1926. aasta hindadega. Samuti on suuremate korterite hinnad langenud vähemalt 25—30%. Samasugust tendentsi näitavad ka vähemad korterid. Kui vaatame korteriolusid Nõmme linnas, siis näeme, et 20% kõigist korteritest seisavad tühjad. (V a h e l h ü ü e.) Ta kannab linna nime, on Tallinna külje all, ja paljud Tallinna inimestest elavad Nõmmel. Ei ole mingit kahtlust, et kui riigiteenijate palku vähendatakse, saavad korterihinnad veelgi langema. Pakkumised on olemas, kuid maks-

jaid ei ole, ja sellest on ka tingitud hindade langemine. Riigiteenijate palkade alandamine läheb lõppude-lõpuks majaanikide peale üle ja pärast kõigi asustuste peale, kellele majaanikud kohustatud maksu maksma.

J. Fuks (fakt. märk.): Mina peaksin õiendama härra Vilms'i sõnu, nagu oleks meie ridadest keegi öelnud, et riigiametnik on süüdi, et riik äärmistes majanduslikkudes raskustes on. Seda ei ole meie öelnud, vaid ütlesime, et raskel majanduslikul ajal peaksid kõik kodanikkude kihid aitama seda riigi rasket koormat ühiselt kanda ja kaasa aitama, et riik neist raskustest välja pääseks, ilma et sealjuures ühele osale kodanikkudele uut suuremat maksukoormat peale pandaks.

L. Johanson: Austatud Riigikogu liikmed! Ma tahaksin teha paar õiendust. Mina ei kõnelenud siin mitte sellest, et meil tuleks ette võtta üldine palkade tõstmine, vaid kõnelesin sellest, et ei maksa panna lootusi palkade langetamise peale, üldise palkade vähendamise peale, nagu seda mõneltpoolt jutlustatakse. Kui seda tehakse, siis sellega süvendatakse kriisi. Siin on toodud ette, et ka väljamaal on langenud palgad. Tõsi, võtame mõned näited. Võtame Inglismaa, seal on palkasid vähendatud, ja seal on ka kurss langenud, aga Inglise palgad on praegugi veel ligi kaks korda kõrgemad, kui meie keskmised palgad.

Mis puutub nüüd riigiteenijatesse ja nende kuldhammastesse ja nende 13-sse hambasse, mis siin on ette toodud, siis riigiteenijad praegu, härrad Riigikogu liikmed, on teie käes, nad on operatsioonilaul... (V a h e l h ü ü e.) Ei ole, nad on Riigikogu käes, ja meie oleme näinud, et siin opositsioon katsub üle pakkuda koalitsiooni, sest teie apetiivid selles suhtes lähevad kaugemale, ja teie olete nõudnud rohkem kärpimist, kui valitsus ja koalitsioon praegu on võimalikuks pidanud. Ja ma arvan, et teie selle ettepaneku ka varsti teete, kui teie järjekindlad olete. Nii et riigiteenija on operatsioonilaul, nuga on teie käes, lõigake niipalju välja kui arvate. Aga üht olen ma tähele pannud, ma olen ka operatsioonilaul olnud, aga kunagi ei ole operatsiooni eel mõnitatud. (V a h e l h ü ü e.) Mis see siis on muud kui mõnitamine, kui kõneldakse, et riigiteenijad logelevad. (V a h e l h ü ü e.) Seda öeldi rahaasjanduse komisjonis, ja see on ka pro-

tokolleeritud, ma palusin seda protokolleerida. Peale selle on öeldud, et nad on riigi vaenlased, sellepärast, et nad kasutavad neid õigusi, mis igale kodanikule on Põhiseadusega lubatud, nad peavad oma koosolekuid. Seepärast olevat nad riigi vastased. Ja täna öeldi siin, et naisteenijad peaksid rohkem, — kui banaalselt öelda ja seda korrata, mida ütles rkl. Fuks, — peaksid rohkem oma kõhu peale rõhku panema, huultepulkasid vähem tarvitama ja üldse välimuse peale vähem rõhku panema. Kas on see siis meie rahvaesinduse vääriiline, tulla siin rääkima huultepulkadest? Kes on siis need riigiteenijad, ma küsin teilt? Need on teie oma tütreid, keda siin niiviisi katsutakse mõnitada rahva ees. Ma olen vaese peipsiäärse rahva esindaja, ja suur osa riigiteenijaist kuulub oma ilma-vaate poolest minu vastaste erakonda. Kui sealtpoolt öeldakse, et selle asemel, et panna rõhku välimuse peale ja tarvitada huulepulka, peaks rohkem rõhku panema kõhu peale, siis see on oma tütarde teotamine. Kui üks või teine naine ennast ehib ja kui praeguse moe juures tarvatakse huulepulka, siis ei anna see veel põhjust niisugust lauset heita näkku kõigile naisriigiteenijaile. Seda ei tohiks teha kõigepealt need, kes lapsi kasvatavad ja kelle lastest ei tea, kuidas nende elu kujuneb.

Siis hammaste ravimisest. Ma tunnen riigiteenijate hammaste ravimise asja rohkem, sest olen selle statistikaga tegemist teinud. On tõesti üksikuid nähtusi, kus on arsti kurjasti tarvitatud, aga üksikutest nähtustest ei saa veel oletada, et siin on tegemist ainult väärnähtustega. Üldiselt sünnib arstiabi tarvitamine maksvate seaduste piirides, ja mis üle selle läheb, see on seadusevastane nähtus. Riigiteenija saab seda, mida seadus talle lubab. Ja kui mõnel on arstitud 13 hammast, ja kui seda tehtud on, siis on seda tehtud siis, kui selleks oli seaduslik alus ja kui selleks tarvidus oli. Kui leitakse, et ei või niipalju hambaid ravida, siis oiige head ja muutke need maksvad määrused. Niiviisi aga tulla ja mõnitada riigiteenijaid, nagu varem Riigikogus räägiti nende siidisukkadest, vaadake, seda siiski teha ei tuleks. Need on ka teie eneste tütreid, keda teie siin püüate mõnitada ja kelle huulepulkadega kõnetooli tulete.

Siis edasi see väide, et see pole vaene, kes vähe saab, vaid see, kes palju tarvitab. Mõlemad võivad vaesed olla, aga see teine, kes palju tarvitab, võib ka rikas olla, seda näitab tegelik elu. Teatud piir on

olemas ja sellest allapoole minna ei saa. Need, kes on alevites käinud, peavad tunnistama, et need vaesed ja ka need, kes maal, ei tarvita palju, kuid neil ei ole midagi tarvitada ja sellepärast on nad vaesed. Teisestküljest näeme meie elust, et need, kes palju tarvitavad, siiski selle juures püsivad kaunis rikastena.

R. Eliaser: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Ma ei kavatsenud küll sõna võtta siit kõnetoolilt selle seaduseelnõu arutamisel, aga, ära kuulates neid vaidlusi, siiski loen oma kohuseks paar sõna öelda. Pean ütleva, muutuvad ajad ja muutuvad vaated. Kui mina vanasti oma isatalus kasvasin, siis minu isa ütles ikka, et põllumees on põline rikas ja ametimees on ajutiselt rikas. Nüüd on muutunud ajad, ja meie kuuleme, et põllumeeste esindajad, või vähemalt need, kes loevad endid tõsis- teks põllumeeste esindajaiks, nimelt asu- nikkude rühm, ütlevad, et vaadake, põllu- meeste seisukord on lõpmata halb ja amet- nikkude oma jumalik. Meie kõik peame ametnikkude seisukorda kadestama, ja vähe sellest, et valitsus teeb ettepaneku palka- sid kärpida, meie peame veel kaugemale minema. Ma arvan, et niimoodi sellele asjale ei saa vaadata. Ametnikud elavad palkade vähendamise ähvarduse all hulk aega. See üheltpoolt. Teiseltpoolt aga tuleb härra Tonkman kõnetooli ja ütleb, et meie oleme ammust aega rääkinud, et ametnikke on Eestis liiga palju, ametnik- kude arvu tuleb vähendada. Meie oleme seaduse vastu võtnud, mis Vabariigi Valit- susele võimaluse annab § 42 põhjal ametnikke ametist vallandada. (V a h e l h ü ü e.) Saab seda teha, ja kui ametnikud värisevad oma koha pärast ja kui ametnik on seisukorras, kus ta ei tea, kuikaua ta ametis võib olla, ja kuikaua palk püsib, siis tema seisukord ei peaks küll kadesta- misväärt olema võrreldes põllumehe oma- ga, kellel, kui ta võlgu ei ole teinud, on peavari kindel ja leib ka kindel. Tema ei saa nii lähedalt elada, kui mõni aasta ta- gasi, aga igatahes leib on tal kindel. Mis teeks ametnik, kui ta lahti lastakse, kuhu läheb, kust tööd saab, selle peale keegi ei mõtle. (V a h e l h ü ü e.) Ma ütlen, ei maksa seda ametniku seisukorda kadesta- da ja kõnetooli tulla ning öelda --- võtame ametnikkude palgast maha ja maksame võile juurde, siis põllumajandus läheb õit- sele. Aga kuhu teie põllumajandusesaadusi välja veate, igalpool pannakse piirid kinni, võite küll produtseerida rohkem saa-

dusi, aga kui ei ole inimestel tööd, kui ei ole ametnikke, kes ostavad, kuhu teie oma saadused müüte? (V a h e l h ü ü e.) Siin ei ole küsimus mitte ametnikkude ja põllu- meeste seisukorra lahendamises, vaid muus, ja ametnikkude palkade vähenda- mise seaduse juures ei maksaks muid kü- simusi arutama hakata, muidu võib aru- tada mitu nädalat. Põhimõttelikult ei ole keegi seaduse vastu vaelnud. Meie tea- me, et seisukord on sarnane, kus see vaja- lik. Kui ei ole võimalik lakk-kingades käia, käime pastaldes, kui ei saa süüa saia, sööme leiba. Kui riigikassa huvid nõua- vad ja ei suudeta ajutiselt maksta amet- nikkudele täit palka, tuleb seda vähendada. Meie rühm hääletab selle seaduseelnõu vastuvõtmise poolt selle eeldusega, et see on ajutine nähtus, et ajutiselt tuleb palku vähendada. Aga et jäädavalt palkasid vä- hendatakse, siis ei tahaks selle poolt olla. Kui seisukord paraneb, tuleksid need pal- gad tõsta nagu seni olnud. Kui seleta- takse, et meil on ametnikke palju, siis peame vaatama iseendi juures ringi ja ütleva, ärmie anname seadusi, mis nõua- vad uute ametnikkude ametisse paiguta- misi. Meie võtame seadusi vastu, kus jälle tulevad uued ametnikud juurde ja nende ametite peale tuleb määrata uusi ametnik- ke, ja ise kurdame, et ametnikke on palju. Alles hiljuti arutasime seadust, mille maks- mahakkamisel tuleb maaklerisi ametisse paigutada, siis on see jällegi uute ametite juurdetegemine. Kui inimesed täidavad ülesandeid ja kui seaduseandja paneb nen- de peale funktsioonid, siis nende funktsioo- nide eest peavad nad tasu saama niipalju, et ära elada. Et see kadestamisväärt oleks, seda ei saa öelda. On olemas suu- remapalgalisi kohti, kuid neid on vähe, suurem osa aga on siiski väiksemapalga- lisi. Kadestada neid ei ole põhjust, ja ei ole mõtet aega niipalju raisata vaidlusteks. Seepärast soovitan seaduseelnõu I lugemi- sel vastu võtta.

A. Laur: Lubatagu veel mulle paar ääremärkust. Nii härra Johanson kui ka härra Eliaser kippusid mõlemad liialdus- tesse. Sarnaselt kõnelenud meie ei ole, kes meie oleme pooldanud suuremaid kär- pimisi, kui on ette nähtud. Meie seisame teiega ühesugusel platvormil. Teie ütlete, et pooldate kärpimist, meie ka, härrad sot- sialistid pooldavad ka põhimõttelikult. Teie pooldate sellisel määral, nagu see on esi- tatud, meie arvates on häda suurem ja meie arvates peaks see norm suurem ole-

ma, mis kärpida tuleb. Põhimõte on ühine, vahet ei ole mingit.

Edasi, härra Johanson tükis liialdustesse ja ütles, et meie ridades on kõnelnud, nagu oleksid riigiteenijad riigivastased ja logelejad. Seda meie ei ole öelnud, et nad riigivastased ja logelejad oleksid. Igas kihis võib juhtuda igasuguseid inimesi, aga ega seda ei saa üldistada. Ma toonitan juba, et see on rahvakiht, kellel palju nõutakse, sest ta on meie riikliku aparadi juhtija, on intelligentne kiht, seepärast peaks ta ka aru saama, et ka temal tuleb raskusi kanda. Seda ei ole öeldud, et nad oleksid riigivastased ja logelejad, see on liialdus. (V a h e l h ü ü e.) Ka härra Eliaser liialdas. Ta ütles, et meie kujutame ette, et põllumehe seisukord on halb ja ametnikkude seisukord on jumalik. Liialdate seda. Meie ei ole kumagi öelnud, et ametnikkude seisukord on eriti jumalik. Meie oleme võrdluseks toonud, et nende seisukord praeguse majandusliku olukorra juures, kus põllumajandusesaaduste hinnad 70—80% langenud, et niisuguse olukorra juures ametnikud märksa paremas seisukorras on. Ma ütlen, meil ei ole moraalset õigust nõuda, et majandusliku depressiooni raskused peaksid lasuma ainult ühel, põllupidajate, kihil, see ei ole milllegagi õigustatud, ja sellepärast peaksime neid raskusi veeretama kõikide kodanikkude õlgadele. Võib-olla, mõned vähemad kihid jäävad siiski välja, aga see ei tähenda, et jaotamist ei tuleks korraldada. Me peame seda tegema hädasunnil. Meie ei ole aga kadestanud kedagi, sest ühel ajaloolisel momendil on ühel kihil raskem, teisel momendil — teisel. Mõni aasta tagasi oli põllumajanduse seisukord parem, ja siis ei vaieldud vastu, et palgad tõuseksid. Nüüd teame, et raha väärtus on tõusnud, ja niisugusel korral tõuseb küsimus tõsiselt üles, et meie peaksime vähem maksma neile, kes rahapalka saavad. See peaks iseenesest loomulik olema, et raha eest saab praegu rohkem väärtusi. Raha on raske saada, olgu see era- või riiklikus majapidamises, — selles seisab põhjus, miks püüame palkasid vähendada. Pean ütleva, et meie üksi ei seis sellel seisukohal, vaid terve Riigikogu seisab sellel seisukohal. Ainult selles on lahkarvamised, millisel määral palkasid vähendada.

J. F u k s: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Ma ei oleks ju mitte rääkinud puuderdamisest ega huulepulgast, ega mitte-

millegist sarnasest, kui härra Vilms ei oleks öelnud, et naisametnik minestusse langenud halva toitluse tagajärjel. Ja kui ma ütlesin, et naisametnikud võiksid rohkem panna rõhku toitluseoludele ja ära jätta kosmeetika, — puuder ja huulepulk — siis selle all ei ole ma mõelnud mitte kõiki naisteinijaid, sest kõik meie naisteinijad ei tarvita seda. Ma ütlesin ka, et ilma seileta saab läbi. Mul ei ole mitte võimalust olnud pärast ilmasõda välismaail reisisida, aga võimalus oli sügisel Soomes olla, ja ma imestan, et sealsed naised muu seas selles küsimuses on palju tagasihoidlikumad ja mõned üksikud on sarnased, kes neid iluravivahendeid tarvitavad. See oli üks asi.

Edasi juba härra Laur õiendas härra Eliaser'i sõnu, nagu ma oleksin öelnud, et riigiteenijail oleks jumal teab kui kuldne elu. Ma ütlesin oma kõnes, et kuigi rahvas ütleb, et „ei kerge pole meil kellelgi“, siis ometi riigiteenijail on kergem, kui teistel kodanikkudel. Ma ütlesin ka oma esimeses kõnes, rääkides riigiteenijate arstibist, tarvitasin riigiteenijate esindajate oma sõnu nende „Estonia“ suurmiitingul, et olevat mindud nikaugele riigiteenijate arstiabi andmise alal, et riigiteenijad ei saa enne arstiabi, kui kolm hammast suhu jääb. Kas siis tõesti on nikaugele mindud praeguse valitsuse ajal? Ma tõin näitena ette, kuidas endise arstiabi korra juures möödunud aastal üksikud ametnikud tarvitasid arstiabi liialdatult. Aga seda teame ka, et kui kitsendus maksma pandi, siis isegi ajalehed kirjutasid, et arstiabi tarvitamine on vähenenud.

A. K o r n e l l: Härra Johanson'i poolt on siin esile toodud mõtteid, millistest võib välja lugeda, nagu olevat rahaasjanduse komisjonis asunikkude esindaja püüdnud näidata, et riigiteenijad on riigivastane element. Leian selle mõtteavalduse olevat minu vastu sihitud ja sellepärast pean tarvilikuks siit järgmist õiendada. Mina vaidlesin rahaasjanduse komisjonis riigiteenijate esindaja komisjoni kutsumise vastu ja märkisin sel puhul, et kuna riigiteenijate miitingkoosolekutest teada on nende seisukohad ja meeleolud, milledest selgesti võib välja lugeda, et riigiteenijad palkade kärpimise vastu on ning mingil kombel ei taha lubada praegusel raskel ajal, kus enamus riigikodanikkudest kannatab, oma palkasid vähendada, ja sellepärast ei pidanud ma vajalikuks neid härrasid komisjoni kutsuda. Selleks oli mul täielik põhjus. Ma ei ole

neil koosolekutel olnud, kus riigiteenijad oma palkade kärpimisi arutanud, küll aga olen võinud jälgida nende seletusi ajalehtede kaudu. Mul on käes ajaleht, milles kirjeldatakse riigiametnikkude koosolekut „Estonias“. Sama härra Rutnik, kes tuli komisjoni oma seisukohti avaldama selle seaduseelnõu puhul, rääkis seal, et üldisest palkade vähendamisest ei tohi olla juttugi. Praegune palk olevat isegi juba madal näljapalk, 30—50% alla elatismiinimumi. Edasi ütles ta, et Majanduseminister härra Jürman olevat andnud mõista riigiteenijate delegatsioonile, et palkade kärpimine võib tulla juba käesoleval eelarve-aastal. Selle peale kutsus Rutnik üles riigiteenijaid vastulöögi andmisele. Ma arvan, kui riigiteenijad sarnastel momentidel nii julgevad välja astuda, siis ma olin õigustatud ütleva, et need inimesed ei mõtle riiklikult ja ei vääri seda, et nende esindaja koosolekule seisukoha avaldamiseks kutsutaks.

V. Smirnov: В начале настоящего сметного года на окраинах государственных служащие и школьные работники лишены были прибавки к жалованью на дороговизну. Между тем жизнь в приграничных областях, в особенности плата за некоторые продукты, часто бывает дороже, чем в областях, отмеченных в обсуждаемом сейчас законе, и принадлежащих к первому району по дороговизне — Таллинн, Немме. Я хочу отметить, что уменьшение содержания служащим в народных школах приграничных областей, где население бедно, не даст учащим возможности оказывать из своих личных средств помощи беднейшим ученикам, родители которых не могут купить им, например, тетрадей, карандашей и других учебных пособий, что учащие, как мне известно, делают очень часто. Это обстоятельство сглаживает разность между населением и учащими, и если последние с уменьшением жалованья не смогут оказывать помощи учащимся у них детям, отношение к ним населения может ухудшиться. Это конечно нежелательно. Я думаю, что члены Государственного Собрания, при рассмотрении этого закона во втором чтении, найдут возможным в приграничных областях приравнять государственных служащих и народных учителей к таковым же служащим, проживающим в первом районе, и удерживать процент с их жалованья по таксам первого района.

Aruandja K. Tonkman (lõpusõna): Seaduse vastu ei ole vaieldud, teen ettepaneku,

seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Seaduseelnõu võetakse vastu I lugemisel kolmepäevalise vaheajata I ja II lugemise vahel.

J. Klesment (korra kohta): Ma teen ettepaneku,

määrata koosolekule vaheaeg üheks tunniks,

sest üldkomisjoni on antud läbivaatamiseks üks eelnõu, ja üldkomisjon ei jõudnud seda enne läbi vaadata. On vaja veel kokku tulla, et seda läbi vaadata, ja see võtab umbes tund aega.

J. Soots (korra kohta): Rahaasjanduse komisjoni nimel toetan härra Klesment'i ettepanekut, seepärast et rahaasjanduse komisjon on nüüd otsekohe tarvis kokku kutsuda, ja üks seadus laiendatud koosseisus läbi vaadata, ja selle järgi teine seadus harilikus koosseisus. Ja seepärast ma arvan, et vaheaeg peaks kestma kella kaheksani.

J. Jaanis: Tänaõhtust kaheksapunktilisest päevakorrast on iärelle jäänud ainult üks punkt, ja see on olnud päevakorras ühel eelmisel istungil, ja oletavasti ei võta kaua aega. Seepärast oleks otstarbekohane, kui meie võtaksime terve päevakorra läbi, ja siis teeksime vaheaja. Minu ettepanek oleks, see viimane punkt veel läbi võtta ja siis vaheaeg teha.

J. Klesment (kohalt): Ühinen rkl. J. Soots'i ettepanekuga.

Juhataja: Korra kohta on ettepanek, kuulutada vaheaeg kuni kella 8-ni.

(Hääletatakse.) Ettepanek on vastu võetud.

Vaheaeg kl. 18.44 min. — kl. 20.12 min.

3. Eesti Apostliku õigeusu kiriku (liidu) kinnisvarade korraldamise seadus — I lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja J. Teemant: Minevakord sai käesolev seaduseelnõu pleenumi poolt üldkomisjoni tagasi antud. Üldkomisjon on seda seaduseelnõu uuesti

arutanud ja sellest § 1. p. 6 ettenähtud kinnisvaraüksuse nr. 1065 ja p. 8 ettenähtud kinnisvaraüksuse nr. 2870 välja jätnud sellepärast, et nende kinnisvarade peal on rahvakooli kohalikud koolimajad.

Mis sellesse seaduseelnõusse sisuliselt puutub, siis tõsteti mõne Riigikogu liikme poolt küsimus üles, kas on üldse võimalik seda eelnõu esitada ja kas selle läbi ei saa teatud põhimõtted rikutud, kui see esitatakse. Ma julgen selles küsimuses paari sõnaga meelde tuletada meie ligemat minevikku, Vene aega. Nagu teate, ei tuntud Vene seadustes kogudusi kui juriidilisi isikuid. Vene maksev seadus kuni 1917. aastani ei tundnud seda, et kogudused oleksid olnud õiguste subjektid. See uus põhimõte, kus kogudused said õiguste subjektideks, sai vastu võetud 1918. aastal Moskvas ärapeetud ülemaalse kirikukongressi poolt. Sellest ajast saadik võisid kogudused hakata tegutsema kui juriidilised isikud, ja 1919. aastal Eesti seaduseandlik võim, Ajutine Valitsus, tunnistas kogudused kui juriidilised isikud niivõrt maksvaks, kuivõrt Eesti seaduseandlus oli kooskõlas Vene seaduseandlusega. Kui see nii on, et meil olid Eestis 1919. aastal kogudused kui juriidilised isikud maksivad kihelkonna seaduse § 7 põhjal, kus on öeldud, et kihelkonnal ja kirikul on juriidilise isiku õigused, siis ei ole teiselt poolt kuskil maksvas seaduses ette nähtud, et seadus oleks teinud kogudused kirikute järeletulijaks majanduslikus suhtes. Sarnaseid norme meil ei ole; küll on aga meil 1925. a. seadus, nimelt usuühingute seadus, aga see seadus ei puuduta praegust küsimust. Selle seaduse § 25 on öeldud, et teatava usuühingu või nende liidu omanduses või valdamisel olevad senised varandused jäävad vastavalt selle usuühingu või usuühingute liidu omanduseks või valdamisele edasi. § 2 on aga öeldud, et usuühingute liit on kahe või enama ühe ja sama usutunnistuse pooldajate ühingu koondus. § 22 on näha, et see koondus on kirik.

Kui Vene seaduste ja meie maksvate seaduste järgi kuskil ei ole seaduseandlus oma tahet avaldanud nende varanduste suhtes, mis enne olid Vene kiriku omad, et nende omanikud oleksid kogudused kui sarnased, siis loomulikult saab seda küsimust otsustada ainult seaduseandliku aktiga ja seda võib teha ainult teatava seaduseelnõuga. Sellepärast teen ma ettepaneku,

käesolev seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

J. Bulin: Väga lugupeetud härrad rahvasaadikud! Pean imestust avaldama selle seaduseelnõu päevakorda võtmise pärast täna. Alles 11. detsembril s. a. sai see seaduseelnõu Riigikogu poolt üldkomisjoni kaalumiseks tagasi antud põhjustel, et seaduseelnõus nimetatud varade, nimelt Tallinna Aleksander-Nevski peakiriku apostliku õigeusu koguduse varade omanduse-õiguste selgitamine on kohtu otsustada antud ja tuleks ära oodata seda otsust. Seniajani aga pole kohus asja arutamisele võtnud. Seaduseelnõu tuuakse aga mõnede ringkondade poolt uuesti päevakorda. Üldkomisjonis arutati seaduseelnõu õige kiirelt teist korda läbi, nii et seaduse päevakorda võtmisest ei saanud teadagi asjast huvitatud isikud, kes oleksid võinud uusi andmeid ette tuua asja selgitamiseks. Kolmel lugemisel on seaduseelnõu umbes 10—15 minutiga vastu võetud, nagu oleks see ka üks neist seaduseelnõudest, mis üldiste huvide poolest oleksid väga tähtsad meie riigile. Mina ei suuda aru saada, mis sihtide saavutamiseks seda tehakse, kas tehetakse siin tegutseda nii, et kogudustele ei taheta seaduslikke varandusi kätte jätta ja kohtuotsuste kartuses, millised, nagu arvata lasevad maksvad seadused, peavad ka nüüd tehtud saama koguduse heaks?

Pööran teie tähelepanu asjaolu peale, et siin on tegemist eraomandusega. Riik on kiriku oma hoole alt lahutanud. Kiriku elu algüksused — kogudused — on usuühingud ja seaduslikult tunnustatud eraomanduse subjektid — eraõigusliku iseloomuga organisatsioonid. Nendele on nende käes olnud varandused jäetud otstarbel, et nad edasi areneda võiksid oma sihtide taotlemiseks.

Usuühingute seaduse seletuskiri ütleb selle kohta: „meie põhiseadus näeb riigi ja kiriku edaspidiste vahekorade alust tema poolt kuulutatud kiriku ja riigi lahutamise põhimõttes. Vastavalt sellele põhimõttele ei saa usulisi ühinguid lugeda enam avalikõiguslikkudeks korporatsioonideks või asutusteks, niivõrd kui nad selleks olid tunnustatud Vene seaduste poolt, — vaid on eraõigusliku iseloomuga organisatsioonid, on ühingud ja liidud harilikus mõttes. Nende asutamine, elu, kui ka surm peab käima samade normide alla, millele alluvad ka teiste ühingute ja liitude asutamine, elu ja surm, muidugi niivõrd kui usuliste ühingute ja liitude erilised ülesanded ei nõua erilisi norme. Seades olevaid kirikuid ja teisi neile jõu poolest üheväärilisi mitte-kristlaste usulisi organisatsioone eraõigus-

likkude ühingute ja liitude olukorda, ei muuda põhiseadus teisest küljest milleski nende olevat juriidilist olukorda. Nad jätkavad oma olemist samal näol, sama vastastikuse siduvusega, samade varandusõigustega j.n.e., sellejuures täiesti rippumatult riigist, kes oma õigusi kiriku suhtes kaotades enam nende sisemisse ellu ei või segada, kuid ainumal tingimusel, et nende organisatsioon peab kooskõlla viidud olema normidega, mis maksavad eraõigusliku loomuga ühingute ja liitude kohta. Et meie seadusandlus vaatleb usulisi ühinguid ja liite kui eraõiguslikke organisatsioone, seda võis ette näha juba ajutise valitsuse 1919 a. ajutistest seadustest Ev.-lutheriusu ja Kreeka-katoliku kirikute kohta („Ev.-lutheri koguduste omavalitsuse ajutine korraldus“ ja „Kreeka-katoliku (Vene õigeusu) kiriku valitsuse ja koguduste omavalitsuse ajutine korraldus“ „Riigi Teataja“ nr. 28/29 — 1919. a.).“

Lühidalt need määrused, mis usuühingute seaduses ette nähtud, on järgmised: „1) kogudused ei ole enam avalik-õiguslikud organisatsioonid, vaid nad asenduvad eraõiguslikkude ühingute ja liitude seisukorda; 2) riik ütleb oma õigustest nende suhtes lahti; 3) vastavate seaduste põhjal omandatud õigused jäävad neile edasi, kui nad endid eraõigusliku loomuga ühingute ja liitude kohta maksvate normide kohaselt muudavad, kuid sellejuures alles hoides siduvust, mis neile võimaldas tähendatud õigusi saada.“

Nii käivad koguduse varandused meie Põhiseaduse § 24 mõiste alla ja neid võib ilma omaniku nõusolekuta võõrandada ainult üldistes huvides seaduste põhjal ja seaduses ettenähtud korras. Seadus on õigluse ja õiguse norm, milline igale kodanikule on ühetaoline ja muutmatu. Eraisikult kui ka eraühingult võib võõrandada ilma omaniku nõusolekuta ainult üldistes huvides. Mis üldine huvi, õelge mulle, lugupeetud härrad, selle seaduse elluviimise pooldajatel on? Ja kus on see omaniku nõusolek, mida Põhiseadus nõuab võõrandamiseks, nagu seda siin tahetakse läbi viia? Võib-olla arvavad mõned härrad teie seast, et riik on tõesti siin omanik ja võib ise anda üle, kellele tahab seda eravarandust? Minu arvates on see väga ekslik. Kuidas võib riik segada eravaranduse vahetõrkesse, kui ta ise on kiriku eravaranduse ühes kiriku enesega endast ära lahutanud, ja mis on tal sellega tegemist, või on siin tõesti tegemist sundvõõrandamisega? Aga siis küsiks, millega on see

põhjendatav ja kas on see hädavajalik? Asjaolud näitavad, et riik võtab eravaranduse ja annab üle selle erasutusele. Aga mis teda õigustab seda tegema ja sellega oma põhiseadust rikkuma? Kas on varandusega ebaõiglaselt talitunud, et riik on sunnitud oma hoolekannet avaldama ka hooldajate üle? Ma palun teid tähelepanu juhtida veel kord selle peale, et siin on tegemist kolme objekti vaheliste õigustega, riigi, kiriku (üldmõttes) ja koguduse õigustega. Riigil pole mingit iseäralist õigust kirikuvaranduste peale, sest ta on ise, nagu kuulsime juba, need üle andnud. Ja ka seejuures sel korral, kui kirik ise tarvitab neid varandusi, olgugi et riik on siin kõne all olevast varandusest mõned oma nimele lasknud kirjutada, kuid see on küsitav ja vaieldav, kas ta seadusepärast varanduse omanikuks tunnistatud. Ja seni kui asi on vaieldav seaduste põhjal, ei sünniks riigil näidata püüdmist neid omandada ja kellegile üle anda. Pean veel kord alla kriipsutama, et asi on kohtus ja loen oma kohuseks kohtu kaebekirja siin ette tuua. (V a h e l h ü ü e.) Ei ole pikk. „Tallinna-Haapsalu Rahukogu Tsiviil osakonnale. Tallinna Aleksander-Nevski Peakiriku Apostl.-Õigeusu Koguduse (Nõukogu asub Tallinnas, Toompeal, peakirikus) volinikkude vanutatud advokaatide Viktor Johanson'i (elukoht Tallinnas, Toom-Kuninga tän. 4) ja Alfred Maurer'i (elukoht Tallinnas, Viru tän. nr. 18) nõude asjas Eesti Vabariigi vastu Kohtu- ja Siseministeriumi alal Kohtu- ja Siseministri isikus (asupaik Tallinnas, Toompeal, lossis) ja Eesti Apostliku Õigeusu Kiriku (liidu) vastu, kelle juhatus — Eesti Apostliku Õigeusu Kiriku (liidu) Sinod asub Tallinnas, Pikal tän. nr. 64. Nõudehind 12.280 krooni. Nõudepalve. Kõigekõrgemalt kinnitatud end. vene Sinodi otsuse põhjal 3/24 veebruarist 1888. a. pandi mõõdaläinud sajanagu lõpul toime üle terve end. Venemaa korjandus õigeusu peakiriku ehitamise heaks Tallinnas. Sama otsusega asutati ka iseäraline komitee korjanduse toimepanemiseks ja peakiriku ehitamiseks.“

Peakiriku asupaigaks määrati kõigekõrgemal käsul Tallinna Toompea lossielne plats, kuhu ka peakirik hiljem ehitati rahasummadest, mis olid kogutud vabatahtliste annetustena ja osalt annetatud seks otstarbeks riigikassast.

Seks otstarbeks, et avada vaadet peakiriku peale selle lõunapoolsest küljest, järgnes 8 juunil 1892 aastal ülaltähendatud komitee ettepanekul, keisri nimeline

käsukiri senatile, mille järele määrati maha lammutada kolm peakirikust lõuna poole asuvat kivimaja ja sundusliselt võõrandada nende all olev maaala õigeusu vaimuliku võimkonna (pravoslavnoe duhovnoe vedomstvo) omanduseks. Need kolm maja ühes maaaladega asusid Tallinna Toompea I hüpoteegi ringkonnas kinnistu Nr.Nr. 61, 62 ja 63 all ja kuulusid Eestimaa mõisnikkude krediit-kassale (Nr. 61), Reinhold Rebinder'ile (Nr. 62) ja Lucy Wrangel'ile (Nr. 63).

Läbirääkimiste tagajärjel, mis kinnisvarade omanikkudega pärast ülaltähendatud keisri käsukirja ilmumist aset leidsid, saavutati nendega kokkulepe ostumüügi kohta ja 15. märtsil 1894 aastal sõlmiti omanikkudega ostu-müügi kontraktid Tallinna-Haapsalu rahukogu kinnistusosakonna sekretäri juures, kusjuures õigeusu vaimuliku võimkonda esitas Tallinna Preobraschenski peakiriku ülempreester ja kinnisvarade omandamine, nagu kontraktides tähendatud, sündis peakiriku ehitamise jaoks (dlja sooruschenia sobornago hrama). Ostuhind kõigi kolme kinnisvara eest makseti omanikkudele ülaltähendatud komitee rahasummadest, mis olid vabatahtlike annetustena korjatud Tallinna peakiriku ehitamiseks ja ostetud kinnisvarad kinnistati õigeusu vaimuliku võimkonna (pravoslavnago duhovnago vedomstva) nimele.

Olgugi et kõik kolm ostetud maja olid määratud lammutamiseks, said tegelikult lammutatud ainult kaks ja nimelt kinnistutel Nr.Nr. 62 ja 63 asuvad majad. See sündis nimelt sellepärast, et pärast kahe maja lammutamist selgus, et sellega oli küllaldaselt määralt kätte saadud see eesmärk, miks lammutamine üldse ette võeti — vaade peakiriku peale lõunapoolsel küljest oli küllaldaselt avanenud. Teisest küljest leiti, et maja kinnistu Nr. 61 all tuleks peakiriku jaoks alal hoida peakiriku vaimulikkude ja kirikuteendrite majana. Ülaltähendatud komitee ettekandele järgnes 20. augustil 1899. a. keisri käsukiri, mille järele lubati komiteele jätta lammutamata maja kinnistul Nr. 61 ja määrati see peakiriku vaimulikkude ja kirikuteendrite majaks ja nende jaoks.

Kolme kinnisvara omandamiseks, kahe maja lammutamiseks kulutas ülaltähendatud komitee korjandusest kogutud rahast kokku 95.061 rubla 25 kop.

Selleks, et uue peakiriku vaimulikkudele ja kirikuteendritele määratud maja kinnistu Nr. 61 all elamiseks kõlbulikkude seisukorda seada, järgnes 2. mail 1900. a.

Sinodi käsukiri, milles lubati Tallinna peakiriku vaimulikkudele ja kirikuteendritele peakiriku teise maja, mis asub Tallinnas, Pikal tän. pol. Nr. 64 all, kindlustusel laenu teha 9.000 rubla suuruses, millisest laenust kaetigi kõik maja Nr. 61 remondi kulud.

Pärast majade lammutamist, mis asusid kinnisvaradel Nr.Nr. 62 ja 63, määrati nende all olevad maaalad maja Nr. 61 juurde ja selle aiamaa ümbristeti müüriaga, istutati puude ja pöösastega ja ühendati kinnistu Nr. 61-ga, kui sellel asuva maja aed.

Aleksander-Nevsky peakiriku avamisest peale on peakirik kui omanik maja kinnistu Nr. 61 ja kinnistuid Nr.Nr. 62 ja 63 valdanud ja kasutanud, kui peakirikule kuuluvat vaimulikkude ja kirikuteendrite maja (sobornõi pritshtovõi dom) ühes selle aiaga, on seal kõik tarvilised remondid teinud, korrashoiu kulud kandnud, maja tule vastu kinnitanud, kinnisvarade maksud maksnud ja seaduses ettenähtud kiriku varanduste nimekirjades neid kinnisvarasid kui kiriku päralt olevat kirikuteendrite maja (pritshtovõi dom) ülesse võtnud. Eesti Ap.-õigeusu kiriku Sinodi nõusolekul, kes end endise õigeusu vaimuliku võimkonna (pravoslavnoe duhovnoe vedomstvo) kõrgema asutuse, Sinodi, järeletulijaks luges ja loeb, on peakirik 1920. a. neid kinnisvarasid oma kasuks laenudega koormanud.

Meie leiame, et kinnisvarad Nr.Nr. 61, 62 ja 63, mis omandati 15. märtsil 1894. a. siis alles asutamisel oleva Tallinna peakiriku ehitamiseks toimepandud korjandusest saadud summade eest ja määratud said, kui kiriku juures asuvad, selle vaimulikkude ja kirikuteendrite majaks ja selle juurde kuuluvaks aiaks, olid Tallinna Aleksander-Nevski peakiriku omandus (v. S. K. IX k. seisuste seadused § 450), kes neid oli valdanud omanikuna ligi kolmekümne aasta jooksul ja on usuühingute seaduse (v. R. T. nr. 183/184 — 1925. a. § 25) põhjal omanduseks üle läinud Tallinna Aleksander-Nevsky peakiriku Ap.-õigeusu kogudusele. See asjaolu, et need kinnisvarad kinnistati õigeusu vaimuliku võimkonna (Pravoslavnoe Duhovnoe Vedomstvo) nimele, kes ei olnud õigeusu kiriku õiguse järgi isegi kirikliste varandusõiguste subjektiks, on seletatav vaid sellega, et Aleksander-Nevski peakirikut kui asutust ei olnud tol ajal veel olemas, sest ta oli alles asutamise staadiumis.

Moskva õigeusu Sobori (1917 — 1918. a.a.) määrustega (v. kihelkonna sea-

duse § 109), mis Ajut. Valitsuse 19. aprilli 1919. a. seadusega Nr. 72 (v. R. T. Nr. 28/29 — 1919 a.) Eestis maksuma pandud, on tunnistatud kiriku kui juriidilise isiku omanduseks, kõik liikuv ja liikumata varandused, mis nende määruste väljaandmiseni kirikuteendrite ühisomanduseks arvati (tshislilosj pritshtovõm). Nagu tähendatud, loeti ülaltähendatud kinnisvarad aastakümnete jooksul n.n. kirikuteendrite varanduseks (pritshtovõi dom) ja on õigeusu kiriku kõrgemad valitsuseasutused, nagu sinod, konsistorium, määranud ja tunnistanud neid kinnisvarasid Tallinna Aleksander-Nevski peakiriku omanduseks.

27. septembril 1928 a. on Eesti Vabariigi Kohtuminister, täites Vabariigi Valitsuse otsust Vene riigi päralt olevate kinnisvarade ümberkirjutamise kohta Eesti Vabariigi nimele, esinenud Tallinna-Haapsalu Rahukogu kinnistusosakonnas ettepanekuga ülaltähendatud kinnisvarade kinnistamise pärast Eesti Vabariigi nimele. See ettepanek, mis põhjenes sel ekslikul eeldusel, nagu oleks „Õigeusu vaimulik võimkond“ (pravoslavnoje duhovnoje vedomstvo) olnud riigiasutus, kelle varandused Tartu rahulepingu art. XI alusel Eesti Vabariigile üleläänud, leidis täitmist ja Tallinna Toompea I hüpoteegi ringkonna registrisse — osad Nr. 61, 62 ja 63, on tehtud 29. septembril 1928 a. sissekanded „selle kinnisvara omanik on Eesti Vabariik.“

Need sissekanded ja nende põhistused ei ole õiged. N.n. „pravoslavnoje duhovnoje vedomstvo“ ei olnud mingisugune Vene riikline asutus ega ka riiklik võimkond. Ka olid nagu ülaltähendatud, ümberkinnistatud kinnisvarad varem Aleksander-Nevski peakiriku ja hiljem — selle peakiriku ap.-õigeusu koguduse omandus ning nende kinnistamine „õigeusu vaimuliku võimkonna“ nimele ainult ajutine abinõu, et omandada neid kinnisvarasid siis alles asutamise staadiumis olevale Tallinna Aleksander-Nevski peakirikule. Sellepärast peaks need sissekanded kuuluma mahakustutamisele kinnistusregistrist.

Õigeusu vaimuliku võimkonna kõrgemaks valitsemisasutuseks oli end. Vene sinod, kelle järeltulijaks oli Eesti apostliku õigeusu kiriku sinod ja usuühingute seaduse järgi (v. § 25) Eesti ap.-õigeusu kirik (liit), kelle juhatuseks Eesti ap.-õigeusu kiriku (liidu) sinod.

Ülaltähendatud kinnisvarad on hinnatud linna kinnisvaramaksu võtmiseks 12.280 krooni peale.

Kõigil neil põhjustel palume Rahukogu:

1) tunnistada, et Tallinnas Toompea I hüpoteegiringkonnas kinnistu Nr.Nr. 61, 62 ja 63 all asuvate kinnisvarad on Tallinna Aleksander-Nevski peakiriku apostliku-õigeusu koguduse omandus;

2) tunnistada tühisteks ja maha kustutada sissekanded, mis on 29. septembril 1928 aastal tehtud Tallinna-Haapsalu Rahukogu kinnistus-osakonna kinnistus-raamatusse, osadesse, mis avatud Tallinnas Toompea I hüpoteegiringkonnas kinnistu Nr. 61, 62 ja 63 all asuvate kinnisvarade kohta, et tähendatud kinnisvarade omanik on Eesti Vabariik;

3) lubada Tallinna Aleksander-Nevski peakiriku apostliku-õigeusu kogudusele tähendatud kinnisvarasid Tallinna-Haapsalu Rahukogu kinnistusosakonnas oma nimele ümberkinnistada;

4) käesolevat asja otsustada tagaselja ja nõudja poole äraolekul.

L i s a d: volikiri ja tarvilised ärakirjad. Tallinnas, septembril 1929.“

„Nõudepalve. Nõudehind 9.380 kr.

1829 aastal oli kõrgemal käsul määratud Tallinna Preobraschensky peakiriku parandustöödeks 74.399 rubla 35 kop. ja sellest summast 8.774 rubla 85 kop. peakiriku kõrvalhoone parandustöödeks ja mõningate ruumide juureehitamiseks. Siis tekkis mõte ära kasutada viimast summat ühes juuremaksuga peakiriku korjandussummadest selleks, et omandada Johann Tilker'ilt viimase päralt olevat ja Tallinnas, Pikal tän. kinnistu nr. nr. 11 ja 12 all asuvat maja peakiriku vaimulikkude ja kirikuteendrite jaoks, kelle varustamine korteritega sünnitas raskusi, ja Eestimaa Vaimuliku Valitsuse ärapaigutamiseks, kes kannatas ruumide puuduse all.

Vastav sinodi ettepanek sai kinnitatud riiginõukogu ja keisri poolt ning täitmiseks saadetud kohalikule vaimulikule asutusele — Eestimaa Vaimulikule Valitsusele (Estlåndskoe duhovnoje pravlenije), kes Johann Tilker'ilt omandas ülaltähendatud kinnisvara 9.000 rubla eest.

Magistraadi otsusega 13. detsembrist 1829. a. kinnistati omandatud kinnisvara Eestimaa Vaimuliku Valitsuse (Griechische geistliche Verwaltung in Estland) nimele ja see sissekanne on püsinud kinnistusraamatutes kuni 29. septembrini 1928. a.

See sissekanne on nõudja arusaamise järgi algusest peale ekslik olnud, sest et keisri poolt kinnitatud riiginõukogu otsusega, peakiriku vaimulikkude ja kirikuteendrite jaoks ostetud maja, kui n.n. kiriku kirikuteendri maja (tserkovnõi pritshtovõi

dom), on selle kiriku omandus, kelle juurde ta kuulub (v. S. k. IX. k., seisuste seadused, § 450) ja sellepärast oleks algusest peale pidanud kinnistatud saama Tallinna Preobrazensky peakiriku nimele aga kuidagi mitte Eestimaa Vaimuliku Valitsuse nimele, kes üldse ei olnud kirikliste varanduse õiguste subjektiks õigeusu kirikuõiguse järele.

Vastavalt sellele on Tallinna Preobrazensky peakirik algusest peale ja hiljem Tallinnas Aleksander-Neovski peakirik, kelle esimese varandused ülelääksid uue Aleksander-Neovski peakiriku asutamise järele, ülaltähendatud kinnisvara oma omanduseks lugenud niihästi sel ajal, kui tegutses veel Eestimaa Vaimulik Valitsus, kui ka pärast selle sulgumist 1853 aastal. Aastakümnete jooksul on peakirik alguses Preobrazensky ja hiljem Aleksander-Neovski seda kinnisvara, kui omanik valdanud ja kasutanud seda küll kirikuteendritele korterite andmise teel, küll sissetulekute saamise kujul. Peakirik on ka kõik korrashoiu kulud kannud, maja tule vastu kinnistanud, maja ümberehitamisi toimetanud ja seaduses ettenähtud kiriku varanduste nimekirjades kinnisvara, kui kiriku päralt olevat kirikuteendrite maja (sobornõi pitshtovõi dom) ülesse võtnud. Vastavate võimude loal on peakirik seda kinnisvara isegi võlaga koormanud ja laenatud raha teise peakiriku päralt oleva kinnisvara korrashoiuks ära tarvitanud.

Ka õigeusu kiriku kõrgemad valitsusasutused, nagu Sinod, konsistoorium on määranud ja tunnistanud aastakümnete jooksul seda kinnisvara Tallinna peakiriku omanduseks kui kirikuteendrite maja (pitshtovõi dom).

Moskva õigeusu Sobori (1917—1918. a.) määrustega (v. kihelkonna seaduse § 109), mis Ajut. Valitsuse 19. aprillil 1919. a. seadusega Nr. 72 (v. R. T. Nr. 28/29 — 1919. a.) Eestis maksuma pandud, on tunnistatud kiriku kui juriidilise isiku omanduseks kõik liikuv ja liikumata varandused, mis nende määruste väljaandmiseni kirikuteendrite ühisomanduseks arvati (tshisilosj pitshtovõm). Nagu tähendatud loeti seda kinnisvara aastakümnete jooksul Tallinna peakiriku n.n. kirikuteendrite ühisomanduseks.

Usuühingute seaduse põhjal (v. R. T. Nr. 183/184 — 1925. a. § 25) on kirikute varandused üle läinud vastavate usuühingute omanduseks.

Ülaltähendatud kinnisvara peale omandusõiguse pärast on meie volitajal olnud

protsess Eesti Apostliku õigeusu kiriku Sinodiga, kes kui Eestimaa Vaimuliku valitsuse seaduslik järeltulija loeb seda kinnisvara oma omanduseks. See nõudeasi on Riigikohtu otsusega ts. kp. s. § 4 põhjal ära lõpetatud.“

Ka usuühingute seaduse seletuskirjas § 25 kohta on öeldud, et see seadus on vastu võetud selleks, et maksuma jätta senist korda just varanduse valdamise suhtes.

Kokku võttes palun teid, lugupeetud rahvasaadikud, käesolev seaduseelnõu kokkukõllasse viia usuühingute seadusega. Kui see saab tehtud, ei ole meil midagi tema vastu rohkem öelda.

J. T e e m a n t: Lugupeetud rahvasaadikud! Minul on praegu käes seaduseelnõu, mis algallikaks praegusele eelnõule, mis täna, hräd rahvasaadikud, teile ette on pandud vastuvõtmiseks. Selle seaduseelnõu on 29. märtsil 1930 esitanud rkl. Bulin Riigikogule, mille seletuskirjas rkl. Bulin järgmist kirjutab: „Nagu teada, on Ap.-õigeusu kirik (usuühingute liit) Eestis endise vene keiserriigi õigeusu kiriku õigusline järeltulija. Olles endistel aegadel vene kiriku osa, sai ta 1918. a. viimasest eraldatud riigi piiridega, 1920. a. vene Patriarh Tihoni poolt autonoomseks ja 7. juulil 1923. a. Konstantinoopoli Patriarhi Meletiusse poolt kaanonite piirides iseseisvaks kirikuks (mitropooliaks) tunnustatud.“

Vaimuliku seisuse ja kiriku kinnisvarad olid suuremalt jaolt kinnistatud vaimuliku võimkonna (Duhovnoe Vedomstvo) või teiste vaimuliku valitsuse asutuste nimele, kusjuures eriotstarbeks määratud varanduste kinnistusaktis oli harilikult ka see otstarb nimetatud, kuna üldvarade kohta, mis otsekohe kiriku keskvalitsuse kasutada ja käsutada olid, sarnast märkust ei olnud.“ j. n. e.

Selles seletuskirjas on rkl. Bulin omaks võtnud, et need varandused, mis kinnistuseosakonda on sisse kantud Vene ajal „Duhovnoe Vedomstvo“ nimele, on Eesti apost.-õigeusu kiriku omad. Nüüd aga kuuleme midagi teist. Ma pean ütleva, selleks peavad isesugused põhjused olema; täna ei ole ma neid põhjusi kuulnud. Ma kuulsin küll, siin loeti mõnesugune nõudekiri ette ja kõneleti, et asi on kohtusse antud. Asi võib ju kohtus olla, kes võib kedagi keelata kaevata, aga, hräd rahvasaadikud, kes on seda sisuliselt näidanud, et see seaduseelnõu ei ole meie Põhiseadusega kooskõlas, et seda ei saa esitada rahvaesindusele. Rahvaesindus ei või aga üks-

kõikselt vaadata, mis meie riigis sünnib. (V a h e l h ü ü d e d.) Kõik kultuurriigid on seda teed käinud, on kirikute varandusi seadustega uuesti korraldanud, kui seda on nõudnud riiklikud huvid. Kui vaba, suur Prantsusemaa leidis, et on tarvis vahele astuda kiriklike varanduste küsimustes, siis tegi ta seda muidugi omal viisil, nii, kuidas aeg seda nõudis. (V a h e l h ü ü d e d.) Ja on ka teada, kuidas selle küsimuse peale vaadati. Riigi huvid nõudsid asja korraldamist ja asi korraldati. Ka meie väikeses Eestis on praegu riiklikud huvid olemas, need huvid tarvitavad kaitset, nagu seda ka hra Bulin omal ajal ise tunnistas, kui ta selle seaduseelnõu esitas. Sellepärast on minu arvates tõsine tarvidus seda seaduseelnõu vastu võtta. Kui ma ettepaneku tegin, seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta, siis ei mõelnud ma, et keegi Riigikogu liikmetest katsub näidata, et see seaduseelnõu ei ole kooskõlas Põhiseadusega. Aga meie nägime õnnetuseks, et seda ütles see, kes ise selle seaduseelnõu omal ajal esitas. Ma julgen härra Bulin'ile kui rahvasaadikule meelde tuletada neid norme, mis Vene seaduste kogus maksid.

Kuni 1917. aastani ei olnud kogudused üldse õiguste subjektid, õiguste subjekt oli siis ainult kirik sellel või teisel näol. Teati, mis on duhovnoje vedomstvo, kuna kogudusel kui sarnasel ei olnud õigusi. Alles 1917. ja 1918. aastatel Vene kirikukongress Moskvas võttis vastu põhimõtte, et kogudused võivad olla ka õiguste subjektid, ja sellest peale on õigeusu kogudused juriidilised isikud. Aga ma küsiksin, mis ajast saadik on õigeusu kogudused kiriku õiguslikud järeletulijad? Kui käesolevas seaduseelnõus ettenähtud varandused on duhovnoje vedomstvo, vaimuliku võimkonna omandus olnud, ja kui teiselt poolt Eesti apostliku-õigeusu kirik on Vene õigeusu kiriku järeletulija, siis loomulikult ei saa meie muud teha, kui kinnitada nende varanduste suhtes seda seaduslikku korda, mis iseenesest olema peab, tunnistades neid varandusi õigusliku järeletulija, Eesti apostliku-õigeusu kiriku omanduseks. Kui aga kolmandad tulevad ja oma käed välja sirutavad, siis mina ütlen „ruki protš“, mingit õigust teil ei ole nende varanduste peale. Ma arvan, et kui inimene üles astub, olgu see rahvasaadik või mõni teine kodanik, ja avaldab oma vaadet, siis on teistel kodanikkudel õigus nõuda, et ülesastuja järjekindel oleks. Nüüd näeme aga meie oma seaduseandlikus kogus hoopis midagi teist. Võrdlemisi lühikese aja jook-

sul pooldatakse ühe rahvasaadiku, kõrgeima vaimuliku poolt üsna teist, kui ta omas esitatud eelnõus avaldas. Nii minu arvates üks tõsine rahvasaadik küll tegutsema ei peaks. See seisukoht on kindel. Sisuliselt ei ole ju midagi olulist eelnõu vastu ette toodud, sellepärast teen ma ettepaneku, käesolev seaduseelnõu vastu võtta, mille Vabariigi Valitsus üldkomisjoni läbi on esitanud. (V a h e l h ü ü e.) Ka paberitest peavad kiriku omad olema.

J. B u l i n: Väga lugupeetud härra Teemant tähendas, et seadus on minu poolt alla kirjutatud. Ma ei salga seda, kuid toonitan, et ma ei saa temaga sel kujul, nagu ta on esitatud Riigikogule, nõus olla. (V a h e l h ü ü e.) Ei ole, põhimõte on see, nagu ma näitasin kohtuaktist, kirikuvarandused peavad püüda omad olema.

Teine asi on see, et minu kohta on öeldud, et ma nagu teotan seaduseandlust. Usuuhingud on meil vastu võetud ja kirikuelus on tunnistatud kogudus kui seesugune. Vene ajal oli kirik — zerkov — ja see oli subjekt. Nüüd on seadused muudetud, ja elame Eesti seaduste olukorras. Sellepärast ei või olla midagi ühist sellega, et kogudust ei olnud ja ei olnud õigusi. Nüüd on õigused minu arvates olemas, imelik on vaid see, et usuuhingute seadusega on kõik kogudused kindlustatud. (V a h e l h ü ü e.) Ma ei ütlen kirikute kohta, ma ütlen koguduste kohta. (V a h e l h ü ü e.) Endised kirikud olid kogudustele oma õigused üle andnud. (V a h e l h ü ü e.) Selle üle ma vaidlema ei hakka, see on kuidas keegi aru saab. (V a h e l h ü ü e.) Jah, ma pean meeles seda, et mina kui üks seaduse algataja pean vastutama ka selle seaduse eest. Ja kui selles seaduses on mingi muudatus tehtud ja minu põhimõttele vastu käib, siis pean selle vastu protesteerima, mitte seaduse vastu, vaid muudatuse vastu. Ma toonitasin ka enne, et ma ei ole seaduse vastu, vaid just toonitan, et seadus oleks tarvis kooskõlastada usuuhingute seadusega. Mis tähtsus on ühte, õieti öelda väikest varandust eraldada teistest kirikuvarandustest, kuna need teised varandused on koguduste kasutada antud. Ma ei tea, mis põhimõte võiks sellel olla. Mul on ikka see arusaamine olnud. (V a h e l h ü ü e.) Sinod ei lähe kuhugi, jääb selle varanduse valdajaks, mis ta käes on. Usuuhingute seadus näeb ette § 25, et need varandused, mis olid usuuhingu valdamisel ja omandusel sel momendil, kui siseministeriumi poolt sai registreeritud ühe või

teise usuühingu põhikiri, need varandused nende kätte jäävad. Aga nüüd see seadus muudab ühe usuühingu kohta seda. Ja see on väga imelik, miks ühele, kolmele või viiele usuühingule antakse teine seadus, kui seda on teistele, suuremale hulga antud. Ma pean veel kord ütleva, et ma ei ole mitte selle seaduse vastu, kui üks seaduse algataja, vaid tahan, et selles seaduses oleks alles hoitud õigluse mõte, et varandused, mis olid koguduste kasutada, koguduste kasutada jääksid, kuna pooldan seda, et omanduseõigus peaks kiriku varanduste üle kirikule üle minema. (V a h e l h ü ü e.) Ma ütlen, et ma ise olen sinodi liige ja mul oleks väga piinlik, kui minu kaasabil läheks läbi üks niisugune nähe, mille peale pärast võiksid paljud ja paljud varju heita, (V a h e l h ü ü e.) võetakse eraomandus eraasutuse, koguduse, käest ära ja antakse kellelegi teisele. (V a h e l h ü ü e.) Väga lugupeetud härra Soots, Teie kuulsite väga hästi seda kohtunõude asja, sealt oli võimalus omale niiöelda ette kujutada, kuidas enne on olnud Aleksander-Nevski peakiriku varandusega, et need olid Bravoslavnoje Duhovnoje Vedomstvo omad, kuid olid Aleksander-Nevski peakiriku kasutada, ja kihelkonna kiriku õigused on kogudustele üle läinud. (V a h e l h ü ü e.) Lugupeetud härrad, ma pean seletama, et iga katedraal-kirikul igalpool on oma kogudus olemas. (V a h e l h ü ü d e d.) Nojah, lugupeetud härrad, ma pean ainult imestust avaldama selle juures, meil on tarvilik... (V a h e l h ü ü d e d.) Mitte tagasi lükata. Ma pooldan seda, et on tarvis seaduseelnõu kokkukõlastada usuühingute seadusega.

J. T e e m a n t: Ma pean siin rkl. Bulin'ile meelde tuletama seda, mille ta on juba ära unustanud. Selles seaduses, mis ta käesolevas küsimuses omalajal esitas, oli § 2, ja seal oli ette nähtud, et kõik see, mis kuulus omalajal duhovnoje vedomstvole, vaimulikule võimkonnale, kinnistatakse ümber uue seaduse põhjal Eesti apostliku kiriku nimele selle kiriku sinodi vastaval palvel, nii et mingit juttu siis ei olnud koguduse nimele ümberkinnistamisest. Siis kirjutasite Teie seaduseelnõule alla ja palusite, et need varandused saaksid Eesti apostliku õigeusu kirikule kinnistatud sinodi vastaval palvel. Nüüd tulete Teie ja tahate, et need varandused kinnistatakse koguduste nimele, tähendades, et need varandused alati koguduste omad olla olnud ja et Teie seda alati olete toonitanud. Kuid seda omanduseõigust ei või-

nud kogudustel juba sellepärast olla, et mõiste — kogudus, kui juriidiline isik, kui teatud õiguste subjekt, vanades Vene seadustes puudus. Eestis pandi maksma alles 1919. a. Moskva kirikupäeva otsused, millega tunnistati kogudus juriidiliseks isikuks; alles sellest ajast peale võis kogudusest kui õiguste subjektist Eestis juttu olla. Sellepärast ei saa ka juttu olla Vene ajast kirikuvõimu nimele jäänud varanduste üleandmisest apostliku-õigeusu kogudustele kui niisugustele. Ja kui see nii on, siis ei saa ükski kogudus praegu öelda, et tal mingit õigust oleks varanduste suhtes, mis Vene ajal kuulusid Vene apostliku-õigeusu kiriku võimule sellel või teisel näol ja nüüd on kinnistatud Eesti riigile kuuluvaks. Kui härra Bulin'il oleks korda läinud oma väidete kinnituseks näidata ühtki normi, mille järele neid varandusi oleks võinud anda üle õigeusu kogudustele, siis oleksid ta väited põhjendatud olnud, kuid ühtki sarnast normi pole olemas. Nii saab siis praegu kõnelda ainult varanduste üleandmisest Eesti õigeusu kirikule, aga mitte kogudustele. Oma seaduseelnõu esitamisel nähtavasti härra Bulin mõtles teisiti, kuid nüüd on tema juures teised tuuled puhumas. Meil on õiguslik riik, meie Eesti püüab ja edeneb, kui siin valitseb õigus ja õiglus, kuid meie peame valvel olema ja ei saa seda lubada, et teatavad tuuled siin puhuma kipuvad ja siin kätte saadakse varandusi, milleks alust ei ole, mis aga ära kasutada tahetakse sihtides, mis vabale iseseisvale Eestile võõrad.

L. J o h a n s o n: Meil on Riigikogu päevakorras hädaseaduseelnõud. Nüüd on aga pikemat aega peatunud apostlikkude usuühingute või sinodi küsimuse juures, et sinodile riigi käes olevaid varandusi üle anda. Selge ei ole selle küsimuse juures, mispärast see nii kiire on. Küsimus, kas varandus kuulub sinodile või kogudusele, on praegu kohtus pooleli, ja mispärast ei oodata kohtuotsust? Peaks härra aruandja vastama, mis kiirustab selle seaduseelnõu vastuvõtmist. Mispärast peab just Riigikogu otsustama, kellele kuulub varandus, kas kirikule või kogudusele?

Meie oleme näinud ennegi, kuidas kirik püüab teiste varandust oma kätte. Näiteks Toompea kiriku lugu. Võeti see kirik piiskopikirikuks, kuid nüüd ei jõuta seda enam ülal pidada.

Kas siis ei juhtu samuti? Siin võivad juriidilised kaalumised ja küsimused olla, aga et kirik, mida härra Juhkam tahtis

omalajal oma eelnõuga lammutada, kuulus apostliku-õigeusu kirikule, seda ei saa öelda. Tuleb meelde käsk: sina ei pea himustama võõra vara j.n.e. Üks pool peab käesoleval juhul selle käsu vastu eksima. Aga kas ei ole õigem, et kohus otsustaks, kellele see varandus peab kuuluma? (V a h e l h ü ü e.) Kui ta riigile kuulub, siis peab ta ka riigile jääma.

A. Sternfeldt (fakt. märk.): Mis puutub evangeeliumi luteriusu kiriku varandustesse, millest härra Johanson kõneldes, siis pean tähendama, et nende varanduste ülalpidamine on raske sellepärast, et nad ei ole üle antud kiriku keskvalitsusele, vaid on veel riigi käes. Kui nad üle antakse, siis jõuab kirik neid ka ise ülal pidada.

J. Bulin: Pean tähendama, mispärast ma, olles küll alla kirjutanud esialgsele seaduseelnõule, ja mida juba enne ja ka täna näitasin, ei saa selle redaktsiooniga nõus olla, mis praeguses seaduseelnõus on sellepärast, et siia on võetud üks usuühingute paragrahv sisse. See redaktsioon, millise väga lugupeetud härra Teemant ette kandis ja mis omalajal sisse antud meie poolt, lubab oletada, et usuühingute seaduse normid jäävad ka usuühingu kohta, milline siin on, maksma, kuna seadusesse praeguses redaktsioonis on sisse võetud kitsendus § 26 mõttes. (V a h e l h ü ü e.) Mul on arvamist, et § 25 on juttu koguduste kohta. Mul ei ole kartust ja usun, sinod seda ei tee, et ta võtab koguduse käest ära. Kuid see seadus lubab oletada, et kogudus ise on iseäralikku seisukorda viidud. (V a h e l h ü ü e.) Meie seaduses on öeldud, et § 26 on maksev. Aga kuidas on maksvad teised usuühingu seaduse paragrahvid? Tähendab Aleksander-Nevski kirik on välja lükatud usuühingute seaduse mõjust ja mõttest. (V a h e l h ü ü e.) Kuulsin ka siin härra lugupeetud minister Hünerson'i ütelist, et seesugused mõtteavaldused on traataia tagant... (V a h e l h ü ü e.) Need tuuled on tõstetud ikka minu suhtes. Nagu lugupeetud härra Teemant näitas, et sedaviisi ei tohiks mina toimida. (V a h e l h ü ü e.) Tean, et ähvardusi on minu kohta küll ja küll olnud. Isegi ministeriumi poolt on võõramaa isikute kaudu minule hoiatus saadetud, et vaadake, Teid saadetakse välja. — Saatke välja, kellel võim on! (V a h e l h ü ü d e d.) Need on võõramaa isikud, kes ministeriumist on teateid saanud, et

mind tahetakse välja saata. (V a h e l h ü ü e.) Minule näib neist sõnadest, „et sealt puhuvad need tuuled.“ See on kui üks ähvardus minu kohta, ja mina pean seda siin niioelda kinni naelutama. Mina uuesti tõendan, et mina ei ole selle seaduse vastu või õiguste üleandmise vastu sinodile kui kiriku ülemvalitsusele. Aga ma paluksin seda seadust kokkukõlastada usuühingute seadusega.

J. Holberg: Minu arusaamise järgi see põhjendus, mis rkl. Bulin ette toob mingite juriidiliste kaalutluste kohta, ei vasta tegelikule olukorrale. Ja nagu aruandja härra Teemant rääkis, et on ära unustatud ja teine seisukoht võetud, siis ei ole see nii, vaid meie peame asja ajalooliselt võtma. Kui piiskopp Joann seaduseelnõule alla kirjutas, siis talitas ta kui Eesti apostliku-õigeusu sinodi liige kiriku huvides. Aga kui ta siin räägib, siis kui Vene rahvusest õigeusklike esindaja. Vaadake, need kaks seisukohta lähevad vastamisi, ja selles seisab asja sisu ja tuum. (V a h e l h ü ü d e d.)

Seaduseelnõu võetakse vastu I lugemisel kolmepäevalise vaheajata I ja II lugemise vahel.

4. Elustapaloomade ja loomaliha alalise turu korraldamise seadus — redaktsioon.

Redaktsiooni komisjoni aruandja K. Freiberg.

Seaduse lõpuredaktsioon võetakse vastu.

5. Patendimaksu tariifi muutmise seadus — III lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja O. Suursööt: Kuna see seaduseelnõu on redaktsiooni komisjoni poolt läbi vaadatud, kannan ma ta ette redaktsiooni komisjoni parandustega.

Seaduseelnõu võetakse vastu ühes redaktsiooniliste parandustega osade viisi ja terve sisu korraga redaktsiooni komisjoni andmata.

6. Maksustamiskorralduse seadus — III lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja J. Teemant.

Juhataja: Jätan ära selle seaduseelnõu paragrahvide teksti ettekandmise ja hääletan seaduseelnõu osade viisi.

Seaduseelnõu võetakse vastu ühes redaktsiooniliste parandustega osade viisi ja terve sisu korraga.

Aruandja J. Teemant: See seaduseelnõu on redaktsiooni komisjoni poolt läbi vaadatud. Teen ettepaneku, seaduseelnõu vastu võtta redaktsiooni komisjoni andmata.

Ettepanek võetakse vastu.

7. Maksustamiskorralduse seaduse maksmapanemise seadus — III lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja J. Teemant.

Juhataja: Jätan ära selle seaduseelnõu paragrahvide teksti ettekandmise ja hääletan seaduseelnõu osade viisi.

Seaduseelnõu võetakse vastu ühes redaktsiooniliste parandustega osade viisi ja terve sisu korraga.

Aruandja J. Teemant: Redaktsiooni komisjon on selle seaduseelnõu läbi vaadatud. Teen ettepaneku, seaduseelnõu vastu võtta redaktsiooni komisjoni andmata.

Ettepanek võetakse vastu.

8. Administratiiv-sissenõudmise seadus — II lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja J. Holberg.

Juhataja: Selle seaduseelnõu II lugemisel jätan ära paragrahvide teksti ettekandmise ja hääletan seaduseelnõu peatükkide viisi.

Pealkiri võetakse vastu.

(1. peatükk §§ 1—15.)

J. Holberg: Teen ettepaneku, võtta § 15 teises reas sõnade „erakaebe korras“ asemele sõnad „administratiivkohtu korras“.

Ettepanek võetakse vastu.

1. peatükk — §§ 1—15 — võetakse vastu ühes parandusega.

2. peatükk — §§ 16—21 — võetakse vastu.

(3. peatükk §§ 22—67.)

J. Holberg: §§ 36 ja 62 tuleb parandada:

§ 36 lõpus on trükiviga. On „Tööstuse seaduse § 100 täiendus“, peab

aga olema „Tööstusliku töö seaduse § 57“. § 62 on trükiviga, seal on „Paragrahvides 60 ja 64“, peab olema „Paragrahvides 60 ja 61“.

J. Klesment: §§ 31 ja 32 on ette nähtud sissetulekud, mida ei saa panna administratiiv-korras aresti alla maksuvõlgade ja teiste võlgade tasumiseks. Siin on ette nähtud, et aresti ei või peale panna alimentidele, mis võlgnikule enesele määratud kohtuotsusega, samuti ka teistele perioodilistele summadele, mis võlgnik saab toetusena sihtkapitalidest, heategevastelt asutustelt j.n.e., siis kui need summad on määratud tema enese, abikaasa või laste ülalpidamiseks. § 32 näeb ette, et arestist on vabastatud pensionid, toetusrahad ja muud maksud, mis määratud õnnetuste puhul kannatanud töölistele ja nende perekonnaliikmetele. Kahjuks on siit välja jäetud üks liik sääraseid sissetulekuid, mis kannavad ka abiraha iseloomu, see on nimelt tööpuuduse juhtudel hädaabitööde eest maksetav palk. On päris selge, et säärasel korral, kui riik korraldab hädaabitöid, see kannab teataval viisil hoolekande iseloomu, ja oleks õiglane, et nende summade peale, mis antakse tööpuuduse puhul hädaabitööde arvel, ei võiks panna aresti mõningate võlgade katteks. Küsimus võiks olla lahendatud ka tõlgitsemise teel, et need summad hoolekandesummad on ja nad võiksid käia ka eelnõus ettenähtud redaktsiooni alla. Et küsimus selgem oleks, oleks vaja seda otsekohe seaduses väljendada. Need on väikesed sissetulekud, mis inimestele antakse vaevaliseks äraelamiseks, ja kui kõrvu paneme § 30, siis näeme, et ka vara arestimine jääb ära, kui selgesti näha, et sissenõudmise kulud ületavad müügist saadava summa. On selge, et sama iseloomu kui pensionid, toetusrahad j.n.e, on ka töötatöölistele hädaabitööde eest maksetav tasu. Sellepärast teen ettepaneku,

§ 32 täiendada p. 6-ga järgmises redaktsioonis: „6) tööpuuduse juhtudel tööpuuduse all kannatavatele töölistele riigi ja omavalitsuste arvel korraldatavate hädaabitööde eest maksetav töötasu.“

J. Holberg'i ettepanek võetakse vastu.

J. Klesment'i ettepanek võetakse vastu.

3. peatükk — §§ 22—67 — võetakse vastu ühes parandustega.

4. peatükk — §§ 68—71 — võetakse vastu.

Juhataja: Seaduseelnõu II lugemine on lõpetatud.

9. Välismaksuvahendite liikumise seadus — II lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja O. Suursööf.

Juhataja: Jätan ära selle seaduseelnõu paragrahvide teksti ettekandmise.

Seaduseelnõu võetakse vastu II lugemisel.

10. Järgmise koosoleku määramine.

Juhatusel ettepanekul otsustatakse pidada järgmine koosolek laupäeval, 19. detsembril 1931, kell 10. (Päevakord vaata 204. koosoleku otsuste protokoll, lisa nr. 9.)

Juhataja: Päevakord on läbi. Lõpetan Riigikogu koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 21.58 min.

Õige.

Kinnitan.

Koosoleku sekretär (allkiri).

Koosoleku juhataja (allkiri).